

Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om svineproduktion

Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om svineproduktion

Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om svineproduktion

© Det Dyreetiske Råd 2025

Det Dyreetiske Råd
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Holbergsgade 6
1057 København K
detdyreetiskeraad@fvm.dk
www.detdyreetiskeraad.dk

Indhold

Sammenfatning	1
1. Baggrund	3
2. Formål og afgrænsning	5
3. Lovgivning og andre rammer	7
4. Biologi og adfærd	9
5. Det Dyreetiske Råds principielle udgangspunkter for drøftelse af svineproduktionen	11
5.1 Generelle overvejelser	11
5.2 Avl	12
5.3 Opstaldningsforhold	13
5.4 Operative indgreb	18
6. Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger	22
6.1 Avl	22
6.2 Lovgivning	23
6.3 Management og kontrol	26
6.4 Forbrugeransvar	30
7. Konklusion	33
Bilag: Det Dyreetiske Råds udarbejdelse af denne udtalelse	37

Sammenfatning

Der er sket meget siden Det Dyreetiske Råds udtalelse om svineproduktion i 1993, både i forhold til forskning i svinevelfærd, løbende drøftelser om dyrevelfærd i svineproduktionen, ministerielle arbejdsgrupper, udarbejdelse af handlingsplaner og mere lovgivning på området. Alligevel er der fortsat store dyrevelfærds-mæssige udfordringer. Aftalte mål i handlingsplaner er generelt ikke eller kun delvist nået, og viden om svinevelfærd peger på fortsatte problemer. Samtidig har udviklingen i normer for dyrevelfærd rykket grænserne for, hvad der findes acceptabelt at byde dyr i husdyrproduktion. Det Dyreetiske Råd finder derfor, at der er behov for igen at se på emnet. Rådet har drøftet svineproduktionen ud fra en overordnet etisk betragtning, der inddrager tidssvarende viden om dyrevelfærd og normer for hold af dyr. Rådet sætter fokus på udvalgte udfordringer i den konventionelle produktion, hvor der er langt det største antal grise og de efter Rådets opfattelse væsentligste dyrevelfærds-mæssige og dyreetiske problemer.

Det Dyreetiske Råd har først drøftet de principielle etiske udgangspunkter, som danner grundlag for Rådets konkrete overvejelser og anbefalinger. Her har Rådet udvalgt tre fokusområder: avl, opstaldning og operative indgreb. Det Dyreetiske Råd sætter her spørgsmålstejn ved, om avl og hold af svin lever op til intentionerne i lovgivningen om ikke at skade dyrenes sundhed eller velfærd, og om at tage hensyn til dyrenes adfærdsmæssige behov. Rådet finder det desuden ikke acceptabelt at udføre operative indgreb på baggrund af utilstrækkelige opstaldningsforhold, eksportkrav og forbrugerønsker.

Det Dyreetiske Råd har derefter fremsat overvejelser og anbefalinger på fire indsatsområder: avl, lovgivning, management og kontrol, samt forbrugeransvar. Det Dyreetiske Råd anbefaler en dyrevelfærds-mæssigt mere balanceret avl, hvor der avles hen mod biologisk set mere velfungerende dyr. Det Dyreetiske Råd anbefaler videre, at regler for hold af svin gennemgås med det formål at vurdere, om og i hvilket omfang grisenes adfærdsmæssige behov tilgodeses, og om de ydes tilstrækkelig beskyttelse mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe. Rådet anbefaler, at denne evaluering lægges til grund for justeringer i de lovmæssige mindstekrav. Det Dyreetiske Råd finder samtidig den høje andel af lovovertrædelser i branchen uacceptabel og fremsætter en række anbefalinger ift. kontrolindsatsen og brug af sanktioner. Endelig mener Rådet, at forbrugere og andre aftagere af produkter fra svineproduktionen også må tage deres del af ansvaret på sig for at øge niveauet af velfærd i svineproduktionen.

Det Dyreetiske Råd finder samlet set, at der er behov for nytænkning af forholdene i svineproduktionen. Efter Rådets opfattelse er lovens minimumskrav på en række punkter ikke tilstrækkelige til at kunne sikre grisene god dyrevelfærd. Samtidig finder Rådet det i flere tilfælde tvivlsomt, om hold af svin og forvaltningen af reglerne i praksis lever op til intentionerne i de lovmæssige krav. Rådet konstaterer, at diskussionen om dyrevelfærd i svineproduktionen har stået på i årtier uden at føre til den forventede forbedring for dyrene i produktionen. Det Dyreetiske Råd anbefaler på den baggrund, at der nu, og med hurtigst mulig effekt, stilles krav om, at produktionen skal udvikles i en retning, hvor der kommer en – set fra dyrenes side – bedre balance imellem hensyn til dyrenes velfærd og hensyn til produktionsforhold og økonomi.

Det Dyreetiske Råd ønsker med denne udtalelse at bidrage til en evaluering og nytænkning af svineproduktionen. Rådet vil gerne fremhæve og sætte fokus på, at der i svineproduktion er tale om individer og sansende væsener, og at grisene ikke blot er enheder i en fødevareproduktion. Gennem de valgte eksempler viser Det Dyreetiske Råd, hvilken retning udviklingen bør have, og hvilket niveau af dyrevelfærd, som Rådet mener, at svineproduktionen bør sikre.

1. Baggrund

Det Dyreetiske Råd afgav i 1993 sin første udtalelse om svineproduktion¹. Rådet pegede her på en udvikling i svineproduktionen, hvor dyrene havde fået mindre plads, mindre bevægelsesfrihed, og hvor avl for bedre produktionsegenskaber som en utilsigtet konsekvens havde øget risikoen for sundhedsproblemer.

Dengang blev de fleste søer (avlsgrise af hunkøn) holdt i systemer, hvor de stod hver for sig i en lille boks. I dag går de en stor del af tiden løse i grupper sammen med andre søer. Det var også almindeligt at holde grisene uden tildeling af materiale som halm eller andet rode- og beskæftigelsesmateriale, hvilket der i dag er krav om, at de skal have.

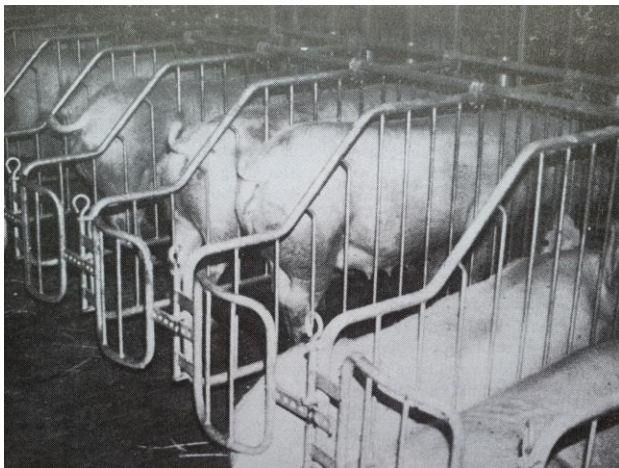
Med hensyn til kastration forsøgte man dengang i en periode at undlade at kastrere hangrisene og i stedet undersøge slagtekroppene for den uønskede ornelugt, som de intakte hangriser kan udvikle. Metoden var imidlertid ikke effektiv nok, og da eksportmarkederne stiller krav om kastration, gik man tilbage til at kastrere grisene. Det gør man fortsat i dag, men der stilles nu krav om lokalbedøvelse og smertebehandling.

Man halekuperede også dengang grise for at reducere risikoen for, at grisene bider i hinandens haler. Der var endnu ikke tilstrækkelig viden om årsagerne til halebid, så man havde svært ved at forebygge, at halebid opstår. Man havde dog en formodning om, at halebidning skyldtes, at dyrene er belastet af staldmiljø og fodringsforhold. I dag ved man, at disse og også andre faktorer kan bidrage til, at halebid opstår, og at risikoen for halebidning kan reduceres væsentligt med de rette tiltag. Der stilles i dag krav om risikovurderinger og handlingsplaner som forudsætning for at måtte halekupere.

Det Dyreetiske Råd konkluderede i 1993, at det som udgangspunkt må være det etisk set rigtige at indrette produktionssystemerne på en måde, så det ikke anses for nødvendigt at foretage amputationer. Rådet fandt det samtidig etisk betænkeligt, at man holder svin under restriktive forhold, hvor dyrene har meget ringe bevægelsesfrihed og få muligheder for at få opfyldt en række væsentlige behov. Rådet vurderede, at større udfoldelsesmuligheder kombineret med godt landmandsskab ville give en væsentligt større tilfredsstillelse af dyrenes behov.

Siden Det Dyreetiske Råds udtalelse i 1993 er forskningen i svinevelfærd øget markant. Der er kommet betydelig mere viden om svins adfærd og velfærd samt de risikofaktorer for dyrevelfærd, der er forbundet med den typiske opstaldning og praksis i svineproduktionen. Der har siden 1993 desuden løbende været drøftelser om dyrevelfærd i svineproduktionen, både i erhvervet, politisk og i den offentlige debat. Der har været nedsat flere ministerielle arbejdsgrupper, og der er fra myndighedernes side udarbejdet handlingsplaner i samarbejde med bl.a. erhvervet for at forbedre dyrenes velfærd. Samtidig er der kommet langt mere lovgivning på området, og nogle af de forhold, som Rådet beskrev og drøftede i 1993, er i dag ikke længere aktuelle.

¹ Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om svineproduktion (1993).

I 1990'erne stod de fleste drægtige søer hver for sig i en lille boks (foto til venstre er fra Det Dyreetiske Råds udtalelse i 1993). I dag går de drægtige søer løse i grupper med andre søer.

Trods den store opmærksomhed på svineproduktionen, og den udvikling i den rigtige retning, der på nogle områder er sket siden 1993, er der dog fortsat store dyrevelfærdsmæssige udfordringer. Aftalte mål i handlingsplaner er generelt ikke eller kun delvist nået^{2,3}. Senest har regeringen sammen med et bredt flertal i Folketinget lavet en Dyrevelfærdsaftale⁴ med en række initiativer til forbedring af dyrevelfærd generelt, herunder også initiativer der vedrører svin.

Det øgede vidensgrundlag om svinevelfærd peger samtidig på fortsatte problemer, og desuden på deres årsager og mulige løsninger. Og udviklingen i normer for dyrevelfærd har rykket grænserne for, hvad der findes acceptabelt at byde dyr i husdyrproduktion. Den danske svineproduktion er i dag et stort erhverv med en samlet bestand på omkring 11 millioner grise⁵ og en årlig produktion på over 30 millioner grise, hvoraf over halvdelen eksporteres som smågrise til videre produktion i udlandet. Det Dyreetiske Råd finder, at der set i lyset af disse forhold er behov for igen at se på emnet svineproduktion med nutidens viden om og forståelse af krav til god dyrevelfærd.

² Miljø- og fødevareministeriet: Evaluering af handlingsplan for bedre dyrevelfærd for svin (2019).

³ Dyrenes Beskyttelse: Evaluering af indsats for bedre dyrevelfærd for svin (2014-2020) (2022).

⁴ Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre, Moderaterne), Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Alternativet: Sammen om Dyrene, Aftale om dyrevelfærd 2024-2027, 9. februar 2024.

⁵ Danmarks Statistik, Statistikbanken 2025, 1. Kvartal.

2. Formål og afgrænsning

På trods af årtiers fokus på problemområder og arbejde med handlingsplaner er der fortsat store udfordringer for dyrevelfærden i svineproduktionen. Det Dyreetiske Råd ønsker derfor at se nærmere på emnet. Rådet konstaterer, at de tidligere omtalte handlingsplaner og lignende tiltag typisk har været meget fagligt og teknisk fokuserede. Rådet vil i stedet gerne drøfte produktionen ud fra en mere overordnet etisk betragtning, der inddrager tidssvarende viden om dyrevelfærd og normer for hold af dyr. Rådet bemærker i den forbindelse, at beskrivelser af produktionen ofte kan give indtryk af, at dyrene betragtes som en form for produktionsenheder. Rådet vil med denne udtalelse også gerne fremhæve og sætte fokus på, at der i svineproduktion er tale om individer og sansende væsener, og at grisene ikke blot er enheder i en fødevareproduktion. Det Dyreetiske Råd ønsker med denne udtalelse således at kunne bidrage til en evaluering og nytænkning af svineproduktionen.

Det Dyreetiske Råd er opmærksomt på, at der er dyrevelfærdsmæssige udfordringer i alle former for svineproduktion. Rådet vil dog med denne udtalelse gerne sætte fokus på udfordringerne i den konventionelle produktion, hvor over 90 % af grisene er, og hvor der efter Rådets opfattelse er de væsentligste dyrevelfærdsmæssige og dyreetiske problemer. Rådet forstår i denne sammenhæng betegnelsen konventionelle besætninger som besætninger, hvor grisene holdes i henhold til de gældende minimumskrav ifølge lovgivningen, dvs. uden yderligere dyrevelfærdsmæssige tiltag som fx under diverse dyrevelfærdsmærkningsordninger.

Som udgangspunkt for de principielle drøftelser og grundlag for fremsættelse af anbefalinger har Det Dyreetiske Råd udvalgt eksempler inden for avl, opstaldningsforhold og operative indgreb, der illustrerer forskellige former for udfordringer i svineproduktionen. Eksemplerne er efter Rådets vurdering velegnede til at skitsere etiske dilemmaer i svineproduktionen og dermed til at danne grundlag for de principielle etiske overvejelser, som Rådet ønsker at sætte fokus på. Rådet bemærker, at der er en række andre eksempler på velfærdsmæssige udfordringer, som

Trods flere arbejdsgrupper og handlingsplaner er der fortsat store dyrevelfærdsmæssige udfordringer i svineproduktionen. Her ses eksempler på myndighedernes rapporter siden Rådets udtalelse i 1993, fra forskellige arbejdsgrupper om svin og handlingsplaner til Dyrevelfærdsaftalen i 2024. Dertil kommer adskillige rapporter fra forskningen, erhvervet og dyrebekyttelsesorganisationer.

også er vigtige at adressere, fx vedrørende sundhed generelt, antibiotikaforbrug, mavesår hos søer og dødelighed. Rådet har dog af hensyn til afgrænsning af udtalelsens omfang valgt ikke at inddrage yderligere eksempler. Formålet med udtalelsen er ikke at give en udtømmende oversigt over forhold, der bør arbejdes med i svineproduktionen, men i stedet gennem de valgte eksempler at vise, hvilken retning udviklingen bør have, og hvilket niveau af dyrevelfærd, som Det Dyreetiske Råd mener, at svineproduktionen bør sikre.

I faglitteratur, lovgivning og den offentlige debat bruges både betegnelser som svineproduktion og griseproduktion. Det Dyreetiske Råd er opmærksomt på debatten om brug af den ene betegnelse frem for den anden. Rådet ønsker ikke med denne udtalelse at signalere en bestemt holdning til ordvalget, og i teksten bruges for den sproglige variations skyld både betegnelsen svin og betegnelsen gris. Rådet har valgt at bruge betegnelsen svin i titlen på udtalelsen, da dette traditionelt har været mest anvendt og stadig er sprogligt knyttet til en række faglige betegnelser, fx svineinfluenza. I litteraturen og lovgivningen bruges også en del fagudtryk, som gengives i udtalelsen. Det drejer sig om følgende betegnelser:

So og søer	En so, i flertal søer, er en hungris, der har født. Betegnelsen so dækker i udtalelsen for nemheds skyld også gylte, der er drægtige hungrise, som endnu ikke har født.
Farende søer	Når hungrisen føder, hedder det, at den farer. Betegnelsen farende søer dækker i udtalelsen for nemheds skyld over både farende og diegivende søer og gylte. Betegnelsen dækker typisk tiden, hvor dyrene opholder sig i farestalden.
Ammesøer	Diegivende søer, der, efter at deres egne grise er fjernet, får tildelt pattegrise fra andre søer, som har fået for mange grise til, at de selv kan passe dem.
Pattegrise	Grise der dier og holdes sammen med soen.
Slagtesvin	Betegnelsen slagtesvin bruges normalt om grise fra de vejer over 30 kg. til de slagtes. Betegnelsen dækker i udtalelsen for nemheds skyld også smågrise, dvs. grise fra de er fravænnet og op til de vejer 30 kg.

I gennemgangen af faktuelle forhold skitseres i udtalelsen kun de hovedpointer, som vurderes at være væsentlige for Det Dyreetiske Råds drøftelser. Rådet har i afdækningen af emnet foretaget ekskursioner og haft møder med relevante ressourcepersoner (se mere om dette i bilaget vedrørende Rådets arbejde med denne udtalelse). Rådet har desuden inddraget information fra bl.a. Fødevarestyrelsen, Landbrug & Fødevarer, Dyrenes Beskyttelse, og relevant forskning – især EFSA's rapport fra 2022 "Welfare of pigs on farm"⁶. Rådet henviser til de indsatte kilder for en uddybning af det faktuelle grundlag for drøftelserne.

⁶ EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW) (2022): Welfare of pigs on farm.

3. Lovgivning og andre rammer

Svineproduktion er omfattet af de dyrevelfærds-mæssige mindstekrav til hold af grise samt de generelle regler om hold af dyr, som fx dyrevelfærdsloven, lov om hold af dyr, og regler for beskyttelse af dyr under transport (dette er ikke en udtømmende oversigt). Nedenfor skitseres lovgivning, som er relevant for overvejelserne i denne udtalelse. Regler, der knytter sig til de eksempler, som Rådet tager op, uddybes senere i udtalelsen under gennemgangen af disse.

Dyrevelfærdsloven (Bekendtgørelse af lov om dyrevelfærd (2025))⁷

Dyrevelfærdslovens formål er at fremme god dyrevelfærd, respekt for dyr som levende og sansende væsener, og at varetage dyreetiske hensyn (§ 1). Loven slår indledningsvis fast, at dyr er levende væsener og skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe (§ 2). Loven stiller i forlængelse af dette krav om, at enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer (§ 3). Loven fastsætter også de overordnede rammer for hold af dyr, hvor der stilles krav om, at arealerne skal indrettes på en sådan måde, at dyrenes behov tilgodeses. Det skal herunder sikres, at dyrene har den fornødne bevægelsesfrihed også under optagelse af foder og drikke og ved hvile (§ 18).

Bekendtgørelse om hold af grise (Bekendtgørelse om dyrevelfærds-mæssige mindstekrav til hold af grise (2025))⁸

Bekendtgørelsen implementerer bl.a. EU-direktivet fra 2008 vedrørende hold af svin⁹. I bekendtgørelsen om hold af grise stilles der mere specifikke krav til de forhold, som grisene holdes under. Der stilles således krav til opstaldningsforholdene i de forskellige faser af produktionen, fx for slagtesvinene fra grisene fravænnens til de slagtes, og for søerne fra de bliver drægtige til de farer, og til de igen skal være drægtige. Der stilles desuden krav til brug af operative indgreb som halekupering og kastration. Endvidere fremgår det af bekendtgørelsens § 38, at man ikke må holde grise, hvis det ikke ud fra grisens genetiske sammensætning (genotype) eller udseende og adfærd (fænotype) med rimelighed kan forventes, at man kan holde dem uden at skade grisenes sundhed eller velfærd.

Bekendtgørelsen omfatter også krav til udendørs hold af svin. Svin, der holdes udendørs, vil desuden typisk være omfattet af regler vedrørende økologisk produktion eller forskellige dyrevelfærds-mærkningsordninger.

Nogle indendørs svineproduktioner er også tilknyttet dyrevelfærds-mærkningsordninger. For dem, såvel som for de udendørs produktioner, gælder det, at grisene typisk har mere plads og mere beskæftigelses- og rodemateriale end lovens minimumskrav.

⁷ LBK nr. 994 af 30/06/2025.

⁸ BEK nr. 105 af 03/02/2025.

⁹ Rådets direktiv 2008/120/EF af 18. december 2008 om fastsættelse af mindstekrav med hensyn til beskyttelse af svin.

Uddannelse

Den besætningsansvarlige skal have gennemført en relevant uddannelse, fx en landbrugsuddannelse, jf. kravene i bekendtgørelse om uddannelseskrav for besætningsansvarlige (2021)¹⁰. Bekendtgørelsen om hold af grise stiller desuden krav om, at den besætningsansvarlige skal sikre sig, at grisene passes af et tilstrækkeligt antal personer, der har de relevante faglige færdigheder og kvalifikationer og den relevante faglige viden.

Kontrol

Fødevarestyrelsen fører kontrol med, om reglerne for dyrevelfærd overholdes¹¹. En del af kontrollen foregår på besætninger, der er tilfældigt udpeget, men hovedparten af kontrollen er målrettet besætninger, der har en øget risiko for problemer. Ved kontrollen gennemgår Fødevarestyrelsen blandt andet staldindretning, tildeling af rode- og beskæftigelsesmateriale, håndtering af syge dyr, samt brug af kastration og evt. halekupering. Fødevarestyrelsen har forskellige sanktionsmuligheder, hvis der konstateres overtrædelser af reglerne, herunder i visse tilfælde at anmelde forholdet til politiet.

Det er besætningsejerens ansvar, at reglerne for dyrevelfærd overholdes. Derudover stiller dyrevelfærdsloven krav om, at enhver, der erhvervsmæssigt holder dyr, skal sørge for, at dyreholdet tilses af en dyrlæge mindst en gang årligt (§ 9, stk. 3). Der stilles i bekendtgørelsen om sundhedsrådgivningsaftaler for svinebesætninger (2021)¹² endvidere krav om, at besætninger over en vis størrelse skal indgå en aftale med en besætningsdyrlæge om sundhedsrådgivning. Rådgivningen omfatter også en gennemgang af dyrevelfærd i besætningen, samt identifikation af indsatsområder og udarbejdelse af handlingsplaner.

Svineproducenterne har desuden deres egen produktstandard DANISH¹³, hvis formål bl.a. er at sikre, at besætningerne overholder dansk lovgivning og branchens egne krav, herunder i relation til dyrevelfærd. Kontrollen med de DANISH-certificerede besætninger udføres af et tredjeparts certificeringsfirma, der hvert år kontrollerer mindst en tredjedel af besætningerne.

¹⁰ Bekendtgørelse om uddannelseskrav for den besætningsansvarlige for landbrugsmæssigt hold af grise, malkekvæg og æglæggende høner, BEK nr. 2245 af 30/11/2021.

¹¹ Fødevarestyrelsen: Kontrol af dyrevelfærd.

¹² BEK nr. 991 af 25/05/2021.

¹³ DANISH Produktstandard.

4. Biologi og adfærd

Herunder skitseres kort de aspekter af grises biologi og adfærd, som er relevante for Det Dyreetiske Råds drøftelser i denne udtalelse. Soens adfærd omkring faring og grises undersøgende adfærd uddybes i kapitel 5.3.

De domesticerede grise, som i dag indgår i svineproduktionen, nedstammer fra vildsvin. Domesticeringen af grise begyndte for 7.000-9.000 år siden, men først for omkring 200 år siden blev avlen mere målrettet med henblik på et mere struktureret hold af svin og optimering af produktionsegenskaber. Gennem undersøgelser, hvor domesticerede grise er blevet lukket ud i omgivelser, der ligner deres naturlige miljø, har man kunnet observere, hvordan de opfører sig. Man har her konstateret, at selv om de domesticerede grise i dag ser anderledes ud end vildsvin, er deres naturlige adfærd stadig meget lig deres forfædres.

Svin er sociale dyr. Flokstrukturen er bygget op om små grupper af søer, typisk på 2-6 dyr, og deres afkom. Når afkommet vokser op, og gruppen bliver for stor, danner nogle af de unge dyr en ny gruppe sammen. Ornerne (hangrisene) bliver fortrængt fra gruppen, når de bliver kønsmodne, og de lever enten i grupper med andre orner eller alene. De kommer kun i kontakt med søerne i forbindelse med parring.

Der er rangorden i en svineflok. Det enkelte dyrs placering i hierarkiet afgøres gennem signaler i kropssproget og i nogle tilfælde gennem kampe, hvor dyret, der taber, trækker sig. Hvis taberen ikke kan trække sig væk, kan kampene blive voldsommere og vare længere tid.

Svin er nysgerrige dyr, der undersøger deres omgivelser grundigt. De er omnivorer (dvs. deres fødekilder er både af animalsk og vegetabilsk oprindelse), og de bruger det meste af deres vågne tid på at søge føde. De bruger alle sanser til udforskningen, særligt lugtesansen og den følsomme tryne. Svin er motiverede for at udføre den samme aktivitet samtidig med de andre i flokken, fx at æde eller hvile.

Domesticerede grise ser anderledes ud end vildsvin, som de nedstammer fra. Men deres naturlige adfærd er stadig meget lig deres forfædres.

5. Det Dyreetiske Råds principielle udgangspunkter for drøftelse af svineproduktionen

Det Dyreetiske Råd sætter med denne udtalelse fokus på de dyreetiske overvejelser, der knytter sig til de overordnede rammer for svineproduktionen. Det Dyreetiske Råd vil derfor først drøfte de principielle etiske udgangspunkter, som danner grundlag for Rådets mere konkrete overvejelser og anbefalinger.

Rådet redegør her først for generelle overvejelser i relation til integritet og dyrevelfærd. Derefter har Rådet udvalgt nogle konkrete eksempler i produktionen, hvor Rådet mener, at hensyn til dyrene udfordres af produktionens rammer i forhold til, hvad der kan anses for dyrevelfærdsmæssigt og dyreetisk acceptabelt. Rådet har her udvalgt tre fokusområder: avl, opstaldning og operative indgreb.

5.1 Generelle overvejelser

Det Dyreetiske Råd har i notatet Dyreetik, dyrevelfærd og Det Dyreetiske Råd¹⁴ tidligere drøftet spørgsmål om respekt for dyr og deres natur både i forhold til den fysiske fremtoning, artsspecifikke adfærd og genetiske sammensætning. Overvejelserne kan opsummeres som respekt for dyrenes integritet, et begreb der dog kan tolkes og forstås på mange måder. Det Dyreetiske Råd henviser til notatet for en uddybning af begrebet og yderligere generelle betragtninger om menneskers forpligtelser ved brug af dyr.

Det Dyreetiske Råd finder, at sådanne overvejelser om respekt for dyr er etisk relevante helt generelt i forhold til brug af dyr til fødevareproduktion, hvor der med beslutningen om at bruge dyrene til dette formål tages fuld kontrol over deres reproduktion, liv og død. Respekten for dyrs integritet kan også være relevant i forhold til mere specifikke overvejelser, fx respekt for den oprindelige genetiske sammensætning ved målrettet avl og den fysiske fremtoning ved brug af operative indgreb.

I forbindelse med denne udtalelse finder Rådets medlemmer det dog mere presserende at fokusere på overvejelser, der relaterer sig direkte til dyrevelfærd. Præmissen for Rådets drøftelse af svineproduktion er, at svineproduktionen på nuværende tidspunkt tager udgangspunkt i de gældende lovmæssige minimumskrav til produktionen. Rådets medlemmer tager i denne udtalelse derfor udgangspunkt i konsekvenserne for dyrene af de pågældende minimumskrav.

I notatet om Dyreetik, dyrevelfærd og Det Dyreetiske Råd har Rådet også tidligere udtalt sig om dyrevelfærd. Her finder Rådets medlemmer, at god dyrevelfærd både indebærer, at dyrene kan leve i overensstemmelse med deres natur og få deres behov tilgodeset, og at dyrene har færrest mulige negative oplevelser som stress, sult og sygdom og flest mulige positive oplevelser. Der kan dog være situationer, hvor der er behov for at prioritere, hvad der er vigtigst. Her betragter Rådet mulighederne for at tilgodese adfærdsmæssige behov som afgørende for god velfærd.

¹⁴ Det Dyreetiske Råd: Dyreetik, dyrevelfærd og Det Dyreetiske Råd (2022).

Rådet understreger også, at hensyn til at beskytte dyr mod problemer i relation til fx sygdom og dødelighed ikke må være en undskyldning for, at dyr systematisk bliver forhindret i at få tilgodeset deres adfærdsmæssige behov. Rådet understreger dog samtidig, at når dyr får tilgodeset deres adfærdsmæssige behov, må dette omvendt ikke overskygge, at dyrene også så vidt muligt beskyttes mod problemer i relation til fx sygdom og dødelighed.

Det Dyreetiske Råd drøfter herunder eksempler på udfordringer for dyrenes velfærd på følgende områder: avl, opstaldningsforhold og operative indgreb. Hvert afsnit indledes med en skitsering af de faktuelle forhold som baggrund for Rådets principielle overvejelser. Hvor det er relevant, uddybes de faktuelle forhold i kapitel 6, som omhandler Det Dyreetiske Råds mere konkrete overvejelser og anbefalinger.

5.2 Avl

Generelt gælder det, at målrettet avl for bestemte egenskaber samtidig kan påvirke andre egenskaber hos grisene. Nogle gange kan flere af grisenes egenskaber på den måde udvikles i samme ønskede retning, men andre gange kan avl for nogle ønskede egenskaber påvirke andre egenskaber i en uønsket retning, så en egenskab svækkes, når en anden styrkes. Derfor vil der ved målrettet avl altid være behov for at være opmærksom på en prioritering af avlsmål. Og jo flere egenskaber man ønsker at fremme gennem avl, jo mindre risikerer avlsfremgangen at blive for hver egenskab, der er inddraget.

De større danske avlsfirmaer nævner en række egenskaber, som indgår i avlsmålene. Det drejer sig fx om egenskaber i forhold til tilvækst, fodereffektivitet, kødkvalitet, sundhedsmæssig robusthed og styrke, overlevelse af søer og pattegrise samt kuldstørrelse. Hvor nogle firmaer ser ud til hidtil primært at have lagt vægt på egenskaber af økonomisk betydning med henblik på at forbedre økonomien ved hold af søer eller slagtesvin, ser andre firmaer ud til at have haft mere fokus på også at prioritere dyrevelfærd. Uanset tidligere prioriteringer giver i hvert fald de større firmaer i dag udtryk for at prioritere avl for en højere overlevelse af pattegrise og søer, samt avl for søer, der i højere grad kan passe deres egne grise. Der er i dag også opmærksomhed på, at de egenskaber, der indgår i avlsmålet, skal afbalanceres i forhold til hinanden og vurderes i forhold til hele grisens levetid, så risikoen for udvikling af uønskede egenskaber reduceres.

Det Dyreetiske Råds principielle overvejelser om avl

Det Dyreetiske Råd mener, at når man tager kontrollen over dyrs forplantning, så forpligter det til også at inddrage hensyn til de konsekvenser, som den kontrollerede og målrettede avl har for dyrenes velfærd. Rådet finder, at målrettet avl kan være et godt redskab til at fremme ønskede egenskaber, hvis det bruges på en måde, der også kommer dyrene til gode. Rådet finder det derimod ikke acceptabelt, når den målrettede avl alene anvendes til at manipulere dyrenes biologi for at tilgodeset menneskers interesser i forhold til en mere effektiv animalsk produktion, og hvis dette sker på bekostning af dyrenes velfærd.

Det Dyreetiske Råd anerkender behovet for at avle efter at få sunde og stærke dyr, men dette skal ikke bruges som en mulig kompensation for produktionsforhold, der i udgangspunktet lægger stort pres på dyrene og ikke tilgodeser deres behov. I forlængelse af denne betragtning og udtalelsens indledende overvejelser om terminologi i svineproduktionen bemærker Det Dyreetiske Råd, at ord som "robusthed" og "holdbarhed" ofte ses anvendt i overvejelser om,

hvordan dyrene kan avles til bedre at modstå produktionspres, produktionsrelateret sygdom og de opstaldningsforhold, som de holdes under. Der kan argumenteres for, at disse avlsmål også vil være i dyrenes interesse ved at reducere risikoen for overbelastning. Men Rådet finder, at den måde ordene ofte bruges på i relation til avl af produktionsdyr synes at afspejle et syn på dyr og en forventning om deres tilpasning til produktionsforhold, der potentielt kan være belastende. Det Dyreetiske Råd finder, at en sådan forventning ikke er acceptabel. Samlet set sætter Det Dyreetiske Råd spørgsmålstegn ved, om den nuværende avl af svin lever op til intentionerne i § 38 i bekendtgørelsen om hold af grise om, at man ud fra avlen af grisene med rimelighed skal kunne forvente, at de kan holdes uden at skade deres sundhed eller velfærd. Rådet har svært ved at se, at avlen hidtil har prioriteret denne forventning ud over de aspekter, der samtidig er knyttet til produktionsmæssige interesser.

5.3 Opstaldningsforhold

Det Dyreetiske Råd har drøftet forholdet mellem de lovmæssige krav til opstaldningsforholdene og dyrenes adfærdsmæssige behov med udgangspunkt i to eksempler, nemlig farende søer og slagtesvin.

Farende søer

Søer af domesticerede grise, der holdes under naturlignende forhold, viser en adfærd omkring faring, der ligner deres forfædres. Søer forlader flokken 1-2 dage før faring og søger væk fra det vante område antageligt for at lede efter et passende sted at bygge rede. Omkring 12-24 timer før faring begynder søer at bygge en rede af grene, græs og lign., hvor de føder deres grise. Søer er forsigtige omkring grisene og kredser rundt i reden, før de lægger sig, for at undgå at grisene bliver klemte. Søer reagerer på skrig fra evt. klemte grise ved at løfte sig. Søerne forlader kun deres rede kortvarigt for at spise og besørge. Efter ca. 9-10 dage, hvor søerne bliver i og omkring reden, vender de og deres pattegrise tilbage til flokken. Pattegrisene dier hos soen over de næste 10-17 uger. Fravænning af pattegrisene sker ved, at soen gradvist ophører med selv at tage initiativ til diegivning og i stedet afventer, at pattegrisene begynder at massere yveret for at stimulere diegivningen. Soens accept af yvermassage aftager over tid. Fravænningsprocessen foregår langsomt, og soen øger gradvist afvisningerne, til grisene er helt fravænnet. Soens adfærd styres af de hormonelle forandringer, der er forbundet med drægtighed og faring, og dagen før faring er søerne stærkt motiverede for at bygge en rede. De vil forsøge at udføre denne adfærd, selv hvis der ikke er noget materiale at flytte rundt på, eller de ikke har mulighed for at flytte sig, fx ved at puffe og bide i inventaret og skrabe i gulvet.

I indendørs svineproduktion flyttes drægtige søer i ugen op til faringen fra stalden, hvor de holdes løse i grupper, til fareafsnittet. Der er i medfør af bekendtgørelsen om hold af grise krav om, at søerne skal flyttes senest tre dage før det forventede tidspunkt for faring. Der er lovmæssigt krav om, at grise skal kunne lægge sig samt hvile og rejse sig uden besvær, og at de let skal kunne vende sig, medmindre dette er i modstrid med specifik veterinærrådgivning. I farestalden holdes langt de fleste søer imidlertid enkeltvis i kassestier, hvor soens bevægelsesfrihed typisk afgrænses af en metalbøjle. Der er ikke fastsat lovmæssige minimumskrav til arealet, men Landbrug & Fødevarer, Sektor for Gris, har udarbejdet nogle anbefalinger¹⁵. Soen opholder sig her, til pattegrisene fravænnenes omkring 3-4 uger gamle ved,

¹⁵ Landbrug & Fødevarer, Sektor for Gris: Farestald – indretning.

at soen og pattegrisene fjernes fra hinanden. Ammesøer kan dog være opstaldet i fareafsnittet i længere tid.

I praksis er soens muligheder for bevægelse i farings- og diegivningsperioden begrænset til at kunne tage ca. et skridt frem og tilbage, og at kunne rejse og lægge sig. Hvis soen lægger sig på siden, vil kroppen som regel være i kontakt med metalbøjlen. Metalbøjlen forhindrer soen i at udføre redebygningsadfærd og gør det vanskeligt at udføre yngelpleje og i øvrigt interagere fysisk med pattegrisene. Metalbøjlen forhindrer desuden soen i at kunne undvige pattegrisene, hvilket kan medføre stress. Soens begrænsede muligheder for bevægelse og kroppens høje grad af kontakt med gulv og metalbøjler øger risikoen for sår og skader. Erhvervets primære argument for den restriktive måde at holde søerne på er bekymring for, at pattegrise kan blive klemte ihjel, hvis soen lægger sig på dem.

I farestalden holdes langt de fleste søer enkeltvis i kassestier, hvor deres bevægelsesfrihed afgrænses af en metalbøjle. Erhvervets primære argument for den restriktive opstaldning er bekymring for, at pattegrise kan blive klemte ihjel, hvis soen lægger sig på dem.

I nogle indendørs svineproduktioner holdes de farende søer i stier, hvor de går helt eller delvist løse. Soens bevægelsesfrihed er dermed ikke, eller kun i få dage, afgrænset af en metalbøjle, og soen kan derfor bevæge sig frit på stiens areal. I de senere år er der kommet flere besætninger med denne form for opstaldning, og der er lovgivning på vej vedrørende opstaldning af farende søer (dette uddybes i kapitel 6.2 om Lovgivning). Ved denne opstaldningsform kan dødeligheden af pattegrise imidlertid være højere, end hvis soen er fikseret af en metalbøjle. Klemning af pattegrise ses også hos søer, der holdes på friland. Ifølge EFSA-rapporten peger forskning vedrørende sammenhæng mellem pattegrisedødelighed og arealstørrelse for stier uden metalbøjler på, at dødeligheden kan nedbringes til samme niveau, som ved fiksering af søerne, hvis arealet af stien er tilstrækkelig stort.

Der er lovmæssigt krav om, at søerne skal tildeles passende redebygningsmateriale i tilstrækkelig mængde, medmindre dette teknisk ikke kan lade sig gøre med det gyllesystem, der anvendes på bedriften. Soen kan dog på grund af den restriktive opstaldning have svært ved at bruge materialet til redebygning eller anden beskæftigelse, bl.a. fordi det hurtigt forsvinder uden for soens rækkevidde.

Slagtesvin

Svin er som nævnt nysgerrige dyr og er udviklet til at spise en stor variation af fødekilder. Pattegrisene vil allerede, når de er omkring en uge gamle, begynde at udføre fødesøgningsadfærd væk fra soen, hvor de snuser, roder og smager på andre fødekilder end mælken fra soen. Svin, der holdes udendørs, bruger flere timer dagligt på at undersøge deres omgivelser ved at rode, snuse og bide i det, de finder. Adfærden kan være motiveret af sult, hvor grisen søger efter føde, men adfærden kan også skyldes, at grise grundlæggende er nysgerrige efter at undersøge deres omgivelser og opsøge det, der er nyt. I naturen er det en vigtig del af grises adfærd at holde sig orienteret om deres omgivelser og forandringer i miljøet for at overleve. Selv om grise har tilgængeligt foder og er mætte, er motivationen for at undersøge omgivelserne derfor stor, og de fortsætter derfor også med at udføre deres undersøgende adfærd, når de ikke er sultne. Hvis omgivelserne ikke i tilstrækkelig grad tilbyder materiale, som grisene kan undersøge, kan adfærden derfor i stedet blive rettet mod inventar og andre grise.

I indendørs svineproduktion er der i medfør af bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise fastsat minimumskrav til arealet, som grisene holdes på, når de er fravænnet og skal fedes op til slagtning. Grisene holdes i grupper, og arealkravet justeres løbende i forhold til dyrenes størrelse. Når grisene fx vejer 20-30 kg, skal de have 0,30 m² frit gulvareal hver. I bekendtgørelsen stilles også krav om, at grisene skal have permanent adgang til en tilstrækkelig mængde halm eller andet manipulerbart materiale, der kan opfylde deres behov for beskæftigelses- og rodemateriale. Materialet skal tilgodese forskellige behov hos grise, og der er derfor også behov for forskellige materialer.

Fødevarestyrelsen har i en vejledning uddybet kravene til materialerne¹⁶. Her fremgår det, hvilke forhold Fødevarestyrelsen vurderer skal være opfyldt for hhv. beskæftigelsesmateriale og rodemateriale. For både beskæftigelses- og rodemateriale vurderes det fx, at dette bør være spiseligt (dog ikke nødvendigvis med næringsværdi), og at materialet skal være manipulerbart

¹⁶ Fødevarestyrelsen: Vejledning om risikovurdering for halebid og om tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale, januar 2023.

Svin er nysgerrige dyr og bruger flere timer dagligt på at undersøge deres omgivelser. Hvis der i stalden ikke er tilstrækkeligt materiale, som grisene kan undersøge, kan adfærden blive rettet mod inventar og andre grise.

og deformerbart. Det fremgår videre af Fødevarestyrelsens vurdering, at materiale, der skal tilgodese behovet for beskæftigelse, dvs. hvor grisene undersøger deres omgivelser i både lodret og vandret plan ved at rode, snuse, bide og tygge, ikke nødvendigvis skal tildeles på gulvet. Materiale, der skal tilgodese behovet for at udføre rodeadfærd, skal derimod være placeret i gulvniveau, så grisen kan stå i en naturlig oprejst stilling, og med hovedet nedad kan rode med tryk i materialet. Materialet skal være naturmaterialer, og det kan fx være halm, hø, træ, savsmuld og reb. Placeringen og måden, det tildeles på, er afgørende for, om det anses for at tilgodese krav til både beskæftigelses- og rodemateriale eller kun en af delene.

I forhold til mængden af materialet, vurderer Fødevarestyrelsen jf. vejledningen, at kravet om permanent adgang betyder, at det til enhver tid er tydeligt, at der anvendes materiale, men at mængden dog skal vurderes ud fra tildelingstidspunktet. Der skal være så meget materiale i stien, at alle grise har adgang til det, fordi grise motiverer hinanden til at udføre den undersøgende adfærd. Det er dog ikke nødvendigt, at der til enhver tid skal være så meget materiale i stien, at samtlige grise kan rode mv. på én gang. Som eksempel anfører Fødevarestyrelsen, at der i en sti med 10-18 grise kan være to stykker materiale (fx træ eller sammenpresset halm) som opfylder behovet for både beskæftigelses- og rodemateriale eller ét rodemateriale (fx en foderautomat, som frigiver små mængder foder ad gangen) samt to stykker beskæftigelsesmateriale.

Det Dyreetiske Råds principielle overvejelser om opstaldningsforhold

Ifølge dyrevelfærdslovens § 3 skal dyrene som nævnt behandles omsorgsfuldt, bl.a. under hensyntagen til deres adfærdsmæssige behov. Et adfærdsmæssigt behov defineres typisk som en adfærd, som er en del af dyrets naturlige adfærd, som dyret almindeligvis vil gøre en indsats for at komme til at udføre, og hvor dyret viser alvorlige tegn på belastning og stress, hvis det ikke kan udføre adfærden.

Som nævnt herover finder Det Dyreetiske Råd, at god dyrevelfærd indebærer, at dyrene kan leve i overensstemmelse med deres natur, få deres behov tilgodeset, samt har færrest mulige negative oplevelser og flest mulige positive oplevelser. Rådet udtalte således også for nylig i sit høringssvar til høringen over ændringer til bekendtgørelsen om hold af grise¹⁷, at gode udfoldelsesmuligheder er en afgørende forudsætning for, at dyrs velfærd kan tilgodeses.

Det Dyreetiske Råd mener derfor ikke, at meget restriktive former for dyrehold kan anses for tidssvarende og dyrevelfærdsmæssigt forsvarlige med den nuværende viden om dyrs adfærdsmæssige behov. De fikserede søer forhindres i redebygningsadfærd, som de er stærkt motiverede for, og de forhindres i at kunne bevæge sig på en naturlig måde, udføre yngelpleje og lignende. Det Dyreetiske Råd mener på den baggrund ikke, at fiksering af farende søer er acceptabelt.

Det Dyreetiske Råd har noteret, at fikseringen af søer sker med henvisning til beskyttelse af pattegrise. Men som nævnt ovenfor finder Rådet ikke, at hensyn til at beskytte dyr mod problemer i relation til fx dødelighed kan tjene som en undskyldning for, at dyr systematisk bliver forhindret i at få tilgodeset deres adfærdsmæssige behov. Rådet understreger dermed behovet for at finde andre tiltag til beskyttelse mod pattegrisedødelighed, fx i forbindelse med avl og opstaldning.

I forhold til slagtesvin finder Det Dyreetiske Råd, at der skal være plads og rode-/beskæftigelsesmateriale nok til at tilgodese grisenes adfærdsmæssige behov i relation til motion, sociale interaktioner og undersøgende adfærd. Selv om slagtesvinene ikke er fikserede eller holdes i bure, er der også her tale om en meget restriktiv form for dyrehold, hvor pladsen er trang, især når grisene nærmer sig slagtevægten. Selv om der måtte være tilstrækkelige mængder ressourcer jf. lovgivningen, som fx tørt leje og materialer til berigelse, kan adgangen til dem være begrænset af de mange andre dyr i stien, og det kan være vanskeligt for dyrene at skabe afstand til hinanden i konfliktsituationer. Rådet vurderer, at velfærden for slagtesvin er svær at tilgodeses med de gældende minimumskrav til areal og berigelse, hvilket ikke er acceptabelt.

Samlet set sætter Det Dyreetiske Råd spørgsmålstegn ved, om hold af svin i de skitserede eksempler lever op til intentionerne i dyrevelfærdslovens § 3 om at tage hensyn til dyrenes adfærdsmæssige behov. Rådet kan ikke se, hvordan opstaldningsforholdene tager dette hensyn, som synes at blive tilsidesat snarere end tilgodeset. Det Dyreetiske Råd konkluderer i forlængelse af dette, at opstaldningsforholdene ikke er acceptable set i lyset af Rådets forståelse af, hvad god dyrevelfærd indebærer.

¹⁷ Det Dyreetiske Råd: Høringssvar til høring over udkast til ændringer af bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise (2024).

Det Dyreetiske Råd finder, at der skal være plads og materiale nok til at tilgodese slagtesvinenes behov i relation til motion, sociale interaktioner og undersøgende adfærd. Pladsen i stien er trang, adgangen til ressourcer kan være begrænset af de andre grise, og det kan være vanskeligt at skabe afstand til hinanden i konfliktsituationer.

5.4 Operative indgreb

Det Dyreetiske Råd har drøftet brugen af forebyggende operative indgreb med udgangspunkt i halekupering og kastration.

Halekupering

Grise halekuperes for at reducere forekomsten af halebid, dvs. en situation hvor grise bider i andre grises haler. Halebid er forbundet med smerter og stress for de grise, der bliver bidt, og bidskaderne i halen kan medføre følgesygdomme. Risikoen for, at der udvikles halebid i en besætning øges, når forholdene for grisene ikke imødekommer deres basale behov, bl.a. i forhold til plads og berigelse, men der kan også være andre faktorer på spil, fx i forhold til luftkvalitet, fodring og generel sundhedsstatus. Det kræver derfor en nærmere gennemgang af den enkelte besætning at identificere de aktuelle risikofaktorer og udarbejde en handlingsplan, for at kunne iværksætte de nødvendige tiltag til at forebygge og nedbringe risikoen for halebid. Både myndighederne og erhvervet har for nylig stillet nye redskaber til rådighed med henblik på at understøtte dette (dette uddybes i kapitel 6.3 om Management og kontrol).

Ifølge bekendtgørelse om hold af grise er det forbudt at halekupere grise rutinemæssigt (§ 47). Indgrebet foretages dog alligevel på mere end 95 % af alle pattegrise (se mere om dette i kapitel 6.3 om Management og kontrol). Ved halekupering fjernes det yderste stykke af halen. Halen skal kuperes mindst muligt, og der må højst kuperes op til halvdelen. Det medfører stress for grisene ved håndteringen og smerter både ved selve indgrebet og i tiden umiddelbart efter. Det er uklart, om der også er smerter på længere sigt, men der er påvist forandringer i nervevævet i halespidsen på grise efter kupering, som kan være forbundet med smerter. Det forudsættes jf. reglerne, at der forud for halekupering er dokumentation for, at der er problemer med halebid, at der er foretaget en risikovurdering og er forsøgt foranstaltninger for at forebygge halebidningen. Pattegrisene må halekuperes uden bedøvelse, hvis indgrebet foretages, mens de er 2-4 dage gamle. Hvis de er over 4 dage gamle, må de kun halekuperes, hvis det konkret er påkrævet af veterinære hensyn, og indgrebet skal i så fald foretages af en dyrlæge og med brug af bedøvelse og længerevarende smertebehandling. Det er dog uanset grisenes alder pt. uklart, hvilken form for bedøvelsesprotokol, der kan anvendes med god effekt ved halekupering.

Kastration

Hangrise kastreres, når de er mellem 2 og 7 dage gamle for at undgå såkaldt ornelugt i kødet (en ubehagelig lugt, der er knyttet til hangrisenes kønshormoner). Kastrationen reducerer også hangriseadfærd som fx kampe og deraf følgende skader, hvilket gør det nemmere at holde grisene. Undersøgelser viser, at kirurgisk kastration er smertefuldt for grisene, både under indgrebet og efterfølgende. Selve håndteringen ved kastrationen er desuden stressende for grisene. Inden kastrationen foretages, er der fra 2025 derfor indført lovmæssigt krav om, at grisene skal lokalbedøves, som supplement til det allerede eksisterende krav om, at grisene skal have længevarende smertebehandling jf. bekendtgørelse om hold af grise. Brug af lokalbedøvelse er dog allerede en del af branchens egen DANISH produktstandard.

Et alternativ til den kirurgiske kastration er immunokastration. Her kan man i stedet for et operativt indgreb foretage en vaccination, der via 2 injektioner blokerer de overordnede kønshormoner og dermed reducerer risikoen for at udvikle ornelugt. Immunokastrerede grises adfærd svarer til kirurgisk kastrerede grises, dvs. hangriseadfærden reduceres og dermed også risikoen for bl.a. kampe og skader.

Et andet alternativ er produktion af intakte hangrise, evt. med slagtning ved en lavere vægt. Dette kan reducere risikoen for ornelugt, men risikoen elimineres ikke helt. Hold af intakte hangrise øger risikoen for dyrevelfærdsmæssige problemer pga. af et højere niveau af kampe og skader end ved hold af kastrerede grise (uanset kastrationsmetode). Niveauet af kampe og skader kan dog reduceres gennem tiltag i forhold til opstaldning, management, fodring og avl.

Det er ikke alle intakte hangrise, der udvikler ornelugt. Risikoen for udvikling af ornelugt afhænger af en række faktorer, herunder genetik, fodring og stress. Så vidt Det Dyreetiske Råd er orienteret, er det dog under alle omstændigheder i hvert fald under halvdelen af hangrisene, der udvikler lugten. Der er forsket en del i både forebyggelse via de kendte risikofaktorer og i detektion af ornelugt, når grisene er slagtet, men ingen tiltag har endnu været tilstrækkeligt effektive til at fjerne risikoen helt. Branchen arbejder på at reducere brugen af kirurgisk kastration, enten ved brug af immunokastration eller ved at producere intakte hangrise.

Det Dyreetiske Råds principielle overvejelser om operative indgreb

Det Dyreetiske Råd er i udgangspunktet kritisk over for brugen af forebyggende operative indgreb med henblik på at tilpasse dyr til produktionsforholdene, dvs. hvor indgrebene gøres forebyggende på en stor gruppe af dyr, med henblik på at beskytte en (formodentlig) mindre gruppe af dyr mod potentielle problemer, der typisk opstår som følge af pressede produktionsforhold. Dette kan fx være halekupering af alle grise i en besætning for at undgå halebid på en del af grisene.

Det Dyreetiske Råd finder, at der er en relevant overvejelse om, hvorvidt det er bedre at udsætte en stor gruppe af grisene for et forebyggende operativt indgreb, forudsat at dette gøres med tilstrækkelig smertedækning under og efter indgrebet, end at lade en mindre andel af grisene blive udsat for stress og smerte ved halebid og kampe. Alle Rådets medlemmer er enige om, at operative indgreb, der fungerer som kompensation for utilstrækkelige opstaldningsforhold ikke er acceptable. Dette gælder særligt i forhold til halekupering, der trods forbud stadig udføres på

Grise halekuperes for at reducere forekomsten af halebid. Risikoen for udvikling af halebid øges bl.a., når forholdene ikke imødekommer grisenes basale behov. Ved halekupering skal halen kuperes mindst muligt, og der må højst kuperes op til halvdelen. Det Dyreetiske Råd mener ikke, at operative indgreb, der fungerer som kompensation for utilstrækkelige staldforhold, er acceptable.

langt de fleste grise i stedet for at rette op på de forhold, som dyrene holdes under. For nogle medlemmer er det dog afgørende her, om det forebyggende indgreb medfører bedre dyrevelfærd samlet set, end hvis det ikke bliver udført. Disse medlemmer tillægger indgrebet i sig selv mindre vægt, forudsat at der er tilstrækkelig smertedækning, og at der arbejdes på at løse udfordringerne på andre måder, så den stress, der kan bidrage til at halebid opstår, samtidig reduceres.

Kirurgisk kastration af grise på baggrund af eksportkrav og forbrugerønsker til kødkvaliteten finder Rådet ikke er et acceptabelt grundlag for at udføre operative indgreb, da der også her findes andre løsninger, som fx at gøre brug af immunokastration eller at slagte intakte hangrise. Det Dyreetiske Råd har i forlængelse af dette drøftet brugen af immunokastration. Rådet finder, at immunokastration principielt ligesom kirurgisk kastration fratager dyrene deres kønsdrift med henblik på en tilpasning af dyrene til forbrugerønsker. Selv om grisene skal håndteres to gange i forbindelse med injektionerne, kan det dog samlet set være mere skånsomt velfærds-mæssigt i forhold den smerte og det ubehag, som grisene måtte opleve ved og efter et operativt indgreb.

I forhold til den øgede risiko for kampe og skader ved hold af intakte grise, ser Det Dyreetiske Råd ikke dette som et argument i sig selv for at fastholde kastration. Rådet betragter det i stedet som endnu et argument for at forbedre opstaldningsforholdene, fx ved at sikre tilstrækkelig plads, passende gruppestørrelser, tilstrækkelig adgang til ressourcer og muligheder for, at grisene kan skabe afstand til hinanden. Det Dyreetiske Råd mener således, at hold af intakte hangrise, såfremt risikoen for kampe og deraf følgende skader kan minimeres, er at foretrække frem for kirurgisk eller medicinsk tilpasning af dyrene til menneskers ønsker. Rådet ser desuden hold af intakte hangrise som et argument for at arbejde med andre tiltag til reduktion af ornelugt, fx gennem avl, fodring og detektion af ornelugt i kødet.

6. Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger

Det Dyreetiske Råd har herover skitseret sine grundlæggende principielle holdninger til svineproduktionen gennem de tre fokusområder avl, opstaldning og operative indgreb. Disse principielle udgangspunkter danner grundlag for Det Dyreetiske Råds overvejelser og anbefalinger på de fire indsatsområder, som Rådet har identificeret som væsentlige for at bidrage til at øge velfærden i svineproduktionen. Det drejer sig om avl, lovgivning, management og kontrol, samt forbrugeransvar.

6.1 Avl

Det Dyreetiske Råd har tidligere udtalt sig om avl af svin. I udtalelsen om svineproduktion fra 1993, som blev omtalt indledningsvist i denne udtalelse, anbefalede Rådet fx, at man skal sikre sig, at der skabes nogle dyr, som er i fysiologisk balance, og som i øvrigt vil kunne trives. Rådet fandt videre, at det må være af væsentlig betydning, at der i avlsarbejdet tages hensyn til at udvikle sunde og harmoniske dyr.

Det Dyreetiske Råd mener, at når man som samfund har husdyrproduktion, må man også acceptere den grundlæggende præmis, at den målrettede avl i udgangspunktet også er rettet mod at tilgodese produktionsmæssige interesser. Rådets medlemmer er imidlertid kritiske over for, at avlen i det omfang, som man ser i dag, i for høj grad har lagt vægt på produktionsmæssige ønsker til avlsmål, og i mindre grad har vægtet hensyn til dyrenes velfærd – ud over det, der samtidig kan fremme produktionen. Det Dyreetiske Råd finder, at avlen i for lang tid har haft fokus på produktionsparametre, og at det er på høje tid at skifte fokus, så der fremadrettet tages mere hensyn til dyrene.

Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor en dyrevelfærds-mæssigt mere balanceret avl, hvor der avles hen mod biologisk set mere velfungerende dyr, med fokus på naturlig adfærd og bevægelse, og hvor de ønskede avlsparemetre ikke giver problemer for dyrene. Rådet mener, at dette skal indgå med højeste prioritet i den målrettede avl for at sikre, at udviklingen sker inden for en rimelig tidshorisont, og avl for stærkere dyr må ikke bruges til at kompensere for begrænsede opstaldningsforhold eller andre former for produktionspres. Rådet opfordrer i forlængelse af dette avlsfirmaerne til at være både konkrete og transparente i deres formidling af avlsmål og prioriteringer af avlsmæssige egenskaber.

I høringsvaret til en arbejdsgrupperapport om avl af svin¹⁸, udtalte Rådet i 2012 i forhold til søernes kuldstørrelser, at det er principielt betænkeligt at fremavle søer, som får så store kuld, at de som hovedregel ikke selv vil være i stand til at passe alle deres unger.

Det Dyreetiske Råd tilslutter sig fortsat synspunktet fra 2012. Det Dyreetiske Råd anbefaler, at der fremadrettet er fokus på at avle sunde dyr, der selv kan passe deres unger, dvs. der skal være fokus på kuldstørrelse og søernes moderegenskaber. Hvis kuldstørrelsen i højere grad

¹⁸ Det Dyreetiske Råd: Høringsvar til delrapporten om "Avl af svin" afgivet af arbejdsgruppen om avl af dyr (2012).

passer til soens biologi, forventer Rådet, at de unger, der er, vil være mere levedygtige, og risikoen for overdødelighed af pattegrise vil blive reduceret. En mindre kuldstørrelse vil desuden være mindre belastende for soen under drægtigheden og faringen. Samtidig forventer Rådet også, at brugen af ammesøer kun undtagelsesvist vil kunne være nødvendig, og ikke fremover vil skulle være en fast og nødvendig kompensation for en overproduktion af pattegrise. Nogle af Rådets medlemmer finder det dog ikke i sig selv problematisk at avle flere unger, end soen kan passe, så længe landmanden kan sikre, at både unger og ammesøer kan passes velfærdsmæssigt forsvarligt på anden måde.

Med hensyn til slagtesvin understreger Rådet, at det også her gælder, at avl for stærkere og produktionsmæssigt velfungerende dyr ikke må ske som en kompensation for forhold, der ikke i udgangspunktet tilgodeser dyrenes behov. Rådet finder det dog relevant at avle for mindre ornelugt, så længe dette ikke har negative dyrevelfærdsmæssige konsekvenser.

6.2 Lovgivning

Som nævnt under de indledende principielle overvejelser har Det Dyreetiske Råd svært ved at se, at hold af svin i den konventionelle produktion lever op til intentionerne i dyrevelfærdslovens § 3 om at tage hensyn til dyrenes adfærdsmæssige behov. Rådet finder tilsvarende, at det er tvivlsomt, om dyrene med de nuværende konkrete krav til opstaldning beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe jf. dyrevelfærdslovens § 2. Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor, at regler for hold af svin gennemgås med det formål at vurdere, om og i hvilket omfang grisenes adfærdsmæssige behov tilgodeses, og om de ydes tilstrækkelig beskyttelse mod forholdene nævnt i § 2. Det Dyreetiske Råd anbefaler videre, at denne evaluering, med inddragelse af opdateret dyrevelfærdsforskning, lægges til grund for justeringer i de lovmæssige mindstekrav, så der i højere grad lægges vægt på hensyn til dyrenes velfærd.

Det Dyreetiske Råd har i forbindelse med denne udtalelse drøftet forholdene for farende søer og slagtesvin. Rådets overvejelser i forhold til disse dele af produktionen skitseres herunder, og Rådet anbefaler, at det niveau for hensyn til dyrevelfærd, som Rådet lægger op til her, lægges til grund ved en evaluering af reglerne for hold af svin generelt.

Farende søer

Branchen har tidligere anbefalet, at der fra 2023 kun bygges nye stalde, der er indrettet til, at søerne kan være løse i farestalden¹⁹. Der arbejdes ved afslutningen af Rådets arbejde med denne udtalelse (juni 2025) på at gøre dette til et lovmæssigt krav. Ifølge en høring i 2024 over bekendtgørelsen om hold af grise²⁰, lægges der op til at stille krav om, at søer skal være løse i farestien, men dog må fikseres i få dage omkring faring. Der foreslås desuden en overgangsordning for kravene med udfasning af eksisterende staldbygninger frem til 2040.

Det Dyreetiske Råd udtalte sig om hold af farende og diegivende søer i høringssvaret til høringen over udkast til ændringer af bekendtgørelsen²¹. Her pegede Rådet på, at diskussionen om

¹⁹ Landbrug & Fødevarer, Sektor for Gris: Vision 2050: Delmålene er klar, 19. september 2022.

²⁰ Fødevarestyrelsen: Høring over udkast til bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise (2024).

²¹ Det Dyreetiske Råd: Høringssvar til høring over udkast til ændringer af bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise (2024).

fiksering af farende og diegivende søer har stået på i årtier, og at der i dag findes systemer, hvor søerne kan være løse i hele farings- og diegivningsperioden.

Det Dyreetiske Råd gav i forbindelse med høringen udtryk for, at forslaget om at fikse soen i kortere tid end det, der er praksis i dag, anses som skridt i den rigtige retning. Rådet vil dog i denne udtalelse samtidig gentage, at fiksering af søerne hurtigst muligt helt skal undgås, og at sti-størrelsen samtidig skal være tilstrækkelig stor til at sikre soen muligheder for fri bevægelse og reducere risikoen for, at pattegrise bliver klemmt ihjel. Det Dyreetiske Råd er opmærksomt på, at der i EFSA-rapporten er en vis variation i forskningsresultaterne i forhold til, hvilken arealstørrelse der i så fald kan være tilstrækkelig. Rådet bemærker dog samtidig, at EFSA fremsætter klare anbefalinger til den arealstørrelse, der skal være til rådighed til soen, for at pattegrisedødeligheden kan reduceres til samme niveau som ses hos fikserede søer. Rådet bemærker også, at EFSA anbefaler yderligere plads for at forbedre soens muligheder for bevægelse. Det Dyreetiske Råd har drøftet den videnskabelige usikkerhed, der er forbundet med fastsættelse af krav til arealets størrelse. Rådet mener her, at det er væsentligt at inddrage hensyn til soens bevægelsesfrihed, og Rådet anbefaler, at tvivlen skal komme søerne til gode, så de stier, der bygges fremover, ikke bliver for små. Rådet mener dermed, at fokus ved fastsættelse af arealkrav bør rettes mod soens muligheder for bevægelse, hvilket jf. EFSA's anbefalinger til arealkrav samtidig indebærer en reduktion af pattegrisedødeligheden. Denne anbefaling skal også ses i lyset af, at søer (i hvert fald hidtil) over tid er blevet større, og at stiernes størrelse også skal passe til fremtidens søer. Rådet bemærker samtidig, at nogle besætninger allerede har løse søer i farestien, og at der dermed også kan indhentes praktiske erfaringer.

Det Dyreetiske Råd bemærkede i høringssvaret desuden, at et forbud mod fiksering (bortset fra få dage omkring faringen) ifølge erhvervet vil få væsentlige erhvervsøkonomiske konsekvenser, men Rådet understregede samtidig, at fikseringen af søerne til gengæld har væsentlige dyrevelfærds-mæssige konsekvenser. Som nævnt herover finder Rådet, at der er behov for i højere grad at lægge vægt på hensyn til dyrenes velfærd i svineproduktionen.

Det Dyreetiske Råd finder således, at problemer med pattegrisedødelighed skal løses ad andre veje end ved at fikse soen. Rådet anbefaler dermed, at der fokuseres på årsager til overdødelighed af pattegrise (jf. fx overvejelserne herover vedrørende avl), og at fiksering af soen skal undgås. Opstaldningen af farende søer skal efter Rådets mening tilgodese soens behov for redebygning og give muligheder for normal bevægelse og yngelpleje. Nogle medlemmer er i forlængelse af dette villige til at acceptere en højere dødelighed af pattegrise i en periode, mens erhvervet omstiller produktionen, mens andre medlemmer i omstillingsperioden accepterer, at der fortsat er mulighed for at fikse soen i få dage i forbindelse med faringen.

Det Dyreetiske Råd anbefaler desuden, at søerne skal tildeles passende og tilstrækkeligt materiale til, at det kan anvendes til at udføre redebygningsadfærd. Rådet finder, at praktiske og tekniske udfordringer i forhold til gyllesystemer og lignende må håndteres på anden vis end ved at skære ned på dette.

Det Dyreetiske Råd mener, at fiksering af farende søer hurtigst muligt skal undgås, og at sti-størrelsen skal være tilstrækkelig stor til at sikre soen muligheder for fri bevægelse og reducere risikoen for, at pattegrise bliver klemmt ihjel.

Slagtesvin

Det Dyreetiske Råd vurderer, at det primært er hensyn til økonomi og miljø, der har formet de forhold, som slagtesvin holdes under. Rådet anbefaler, at dyrene i den konventionelle produktion tildeles mere plads og mere berigelse pr. gris, end tilfældet er i dag, så dyrenes adfærdsmæssige behov opfyldes. Opstaldningsforholdene skal arealmæssigt og i indretningen tage højde for og tilgodese dyrenes adfærdsmæssige behov, fx i forhold til hvilke gruppestørrelser der fungerer bedst for grisene, at sikre tilstrækkelige muligheder for at de kan bevæge sig (også når de nærmer sig slagtevægten), og at sikre uhindret adgang til eftertragtede ressourcer som fx foder og vand, rode- og beskæftigelsesmateriale, samt et tørt leje. Der skal desuden sikres en højere grad af kompleksitet, som dels kan tilgodese grisenes behov for stimulation, dels kan sikre, at der er muligheder for, at grise kan trække sig væk fra andre for at undgå konflikter.

Som nævnt under de indledende principielle overvejelser er Det Dyreetiske Råd i udgangspunktet kritisk over for brugen af forebyggende operative indgreb som fx kastration og halekupering med henblik på at tilpasse dyr til produktionsforholdene. Det Dyreetiske Råd har tidligere udtalt sig om kastration, senest i et høringsvar i 2024 til høring over ændringer af

bekendtgørelse om hold af grise²². Her understreger Rådet bl.a., at målet bør være helt at undgå kirurgisk kastration af pattegrise.

Det Dyreetiske Råd finder, jf. de principielle overvejelser om operative indgreb herover, at denne målsætning også gælder halekupering, og at dette indgreb også bør udfases hurtigst muligt. Indtil målet er nået om ophør af disse (og evt. andre) operative indgreb, anbefaler Rådet, at der stilles krav om brug af både forudgående lokalbedøvelse og længevarende smertelindring, så det så vidt muligt sikres, at dyrene er smertedækket både under og efter indgrebet. Rådet er bekendt med, at der jf. EFSA-rapporten pt. ikke synes at være enighed om, hvilken bedøvelsesprotokol, der kan anvendes med tilstrækkelig effekt ved halekupering. Rådet vurderer dog, at ligesom ved kastration, hvor der heller ikke kan garanteres fuld smertedækning ved brug af bedøvelse, vil brug af bedøvelse dog kunne reducere smerterne.

Det Dyreetiske Råd har noteret sig, at der er EU-regler for minimumskrav ved hold af svin, og at ønsker om halekupering og kastration også kommer fra udenlandske aftagere af levende svin til opfedning i udlandet eller af produkter til konsum. Rådet er således opmærksomt på, at skærpede krav til dyrevelfærd ved opstaldningsforholdene og forbud mod kastration og halekupering i Danmark kan medføre en nedgang i eksporten. Det Dyreetiske Råd har drøftet den ofte nævnte mulige konsekvens, at de pågældende aftagerlande i så fald måske i stedet vil aftage dyr og produkter fra andre lande, der har mindre skrappe krav til dyrevelfærd, som fortsat tillader de pågældende indgreb, og som derved kan øge deres markedsandel. I så fald vil skærpede krav i Danmark ikke nødvendigvis øge velfærden for svin samlet set, når der tages højde for en evt. markedsandel af svineproduktionen, som muligvis vil flyttes til andre lande (dette afhænger naturligvis af niveauet af dyrevelfærd i de pågældende andre lande samt af, hvor stor en andel der i givet fald ville flytte ud af Danmark). Det Dyreetiske Råd anbefaler, at der arbejdes på at løfte niveauet af dyrevelfærd i svineproduktionen på EU-niveau. Rådet finder dog samtidig, at indtil det mål er nået, er det væsentligt, at hvert land selv tager ansvar for, hvad der anses for at være en acceptabel måde at behandle dyr på. Rådet anbefaler derfor, at Danmark tilslutter sig de lande, der går forrest ved at sætte højere standarder for dyrevelfærd i relation til opstaldningsforholdene og gennem afvikling af operative indgreb, og at Danmark dermed også sender signaler til omverdenen om den vej, som udviklingen i svineproduktionen bør gå.

6.3 Management og kontrol

Uanset hvilke lovmæssige krav, der stilles til svineproduktionen, er det helt afgørende, hvordan disse omsættes i praksis. Her er faktorer som management, kontrol og sanktioner af stor betydning.

I Dyrevelfærdsaftalen²³ er der taget initiativ til en øget og målrettet dyrevelfærdskontrol med bl.a. grise (pkt. 9). Det Dyreetiske Råd afgav i 2024 et høringssvar om veterinær kontrol²⁴. Her udtrykte Rådet bl.a. betænkelighed ved en planlagt reduktion i det fastlagte antal opfølgende

²² Det Dyreetiske Råd: Høringssvar til høring over udkast til ændringer af bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af grise (2024).

²³ Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre, Moderaterne), Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti, Radikale Venstre, Dansk Folkeparti og Alternativet: Sammen om Dyrene, Aftale om dyrevelfærd 2024-2027, 9. februar 2024.

²⁴ Det Dyreetiske Råd: Høringssvar til høring over udkast til ny bekendtgørelse om veterinær kontrol (2024).

kontroller efter overtrædelser fra to til en (der vil dog fortsat være yderligere opfølgende kontrol, hvis der konstateres problemer). Rådet fremhævede her Dyrevelfærdskontrolrapporten 2024 fra Fødevarestyrelsen²⁵, som viser, at der er en foruroligende høj andel af kontrollerne i svinebesætningerne, der resulterer i indskærpelser mv. Det Dyreetiske Råd finder den høje andel af overtrædelser uacceptabel. Rådet er bekymret for, om de ændringer, som skal til for at rette op på forholdene, opretholdes over tid, og Rådet forventer, at det andet opfølgende kontrolbesøg vil kunne bidrage hertil.

Bekendtgørelsen om veterinær kontrol trådte i kraft i december 2024²⁶ med kun et fastlagt opfølgende besøg efter anmærkninger. Det Dyreetiske Råd vil derfor gentage sin anbefaling fra høringssvaret om, at der løbende holdes øje med behovet for opfølgende kontrolbesøg ved overtrædelser, og at dette indgår i en evaluering efter 1-2 år. Rådet anbefaler videre, at det kommer til at fremgå af Fødevarestyrelsens rapporter om velfærdskontrollen, hvor mange overtrædelser der er fundet ved de forskellige former for kontroller, og hvor mange opfølgende kontroller og hvilke sanktioner, der har været, før forholdene er bragt i orden. Rådet forventer, at materialet dermed vil kunne danne grundlag for en evaluering og evt. justering af kontrolindsatsen fremover.

Forholdene i svineproduktionen er jævnligt en del af den offentlige debat. I efteråret 2024 efterspurgte bl.a. dyrlæger²⁷ og branchen²⁸ opstramninger, både i forhold til management og til sanktioner, når der konstateres overtrædelser af reglerne. Det fremgår af Dyrevelfærdsaftalen 2024, at retspraksis og mulige strafskærpelser skal undersøges (pkt. 7), og i februar 2025 blev en arbejdsgrupperapport om mulige strafskærpelser på dyrevelfærdsområdet²⁹ fremlagt. Arbejdsgruppen vurderer bl.a., at der er grundlag for at hæve strafniveauet især i grove sager og for i højere grad at skærpe straffen inden for den eksisterende strafframme. Arbejdsgruppen peger videre på mulige skærpelser og præciseringer ift. brug af bøde- og fængselsstraf samt frakendelse af retten til at have med dyr at gøre.

Det Dyreetiske Råd anbefaler, at der fra myndighedernes side hurtigst muligt følges op på dette. Rådet bemærker, at arbejdsgruppen primært har taget udgangspunkt i en gennemgang af retspraksis sammenholdt med lovens intentioner. Rådet finder, at dette er et fornuftigt udgangspunkt for overvejelserne om straffe på dyrevelfærdsområdet, og Rådet bemærker, at arbejdsgruppen også berører, hvordan mulighederne for at sanktionere (i hvert fald på nogle områder) harmoniserer med dyrlægernes faglige vurderinger af alvoren ved overtrædelser. Rådet anbefaler, at der i det videre arbejde samtidig indgår overvejelser om sanktioners forebyggende effekt, så det sikres, at reglerne overholdes, og at der er opmærksomhed på, at straffene ligger på linje med nugældende samfundsmæssige normer for hold og brug af dyr.

Som et eksempel på samspeilet mellem management, kontrol og sanktioner, har Det Dyreetiske Råd drøftet halekupering. Rådet udtalte sig senest om dette i 2024 i et høringssvar til høring over ændringer af bekendtgørelsen om hold af grise³⁰. Selv om det jf. bekendtgørelsen ikke er tilladt at halekupere grise rutinemæssigt, halekuperes langt hovedparten af pattegrisene stadig.

²⁵ Fødevarestyrelsen: Dyrevelfærd i Danmark - med resultater fra velfærdskontrollen i 2023.

²⁶ BEK nr. 1433 af 06/12/2024.

²⁷ Den Danske Dyrlægeforening: Rammerne skal passe til kontrollen – ikke omvendt, 13. december 2024.

²⁸ Landbrug & Fødevarer: "Uacceptabelt": L&F reagerer på TV 2-dokumentar, 12. december 2024.

²⁹ Arbejdsgrupperapport: Undersøgelse af mulige strafskærpelser m.v. på dyrevelfærdsområdet, februar 2025.

³⁰ Det Dyreetiske Råd: Høringssvar til høring over udkast til ændringer af bekendtgørelse om dyrevelfærds-mæssige mindstekrav til hold af grise (2024).

Der er mange – og meget komplekse – faktorer, der kan bidrage til, at der opstår halebid, og Det Dyreetiske Råd understregede i sit høringssvar, at de bagvedliggende årsager til, at der opstår halebid, skal håndteres, så forekomsten af halekupering kan reduceres og hurtigst muligt helt kan undgås.

Det Dyreetiske Råd anerkendte i høringssvaret, at der i forslaget var lagt op til en præcisering af regler om risikovurdering mv. i forbindelse med halekupering, og Rådet bemærker også, at Fødevarestyrelsen har udarbejdet en vejledning om risikovurdering for halebid og om tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale³¹. Rådet har desuden noteret sig, at Fødevarestyrelsen jf. dyrevelfærdskontrolrapporten 2024 har kørt en kampagne i 2023 om risikovurdering for forekomst af halebid hos grise³², og at Fødevarestyrelsen følger op med en kontrolkampagne i 2025 om overbrusningsanlæg og rode- og beskæftigelsesmaterialer³³. I Dyrevelfærdsaftalens pkt. 15 blev der desuden lagt op til at undersøge muligheden for brug af økonomiske incitamenter til at undgå halekupering, og dette blev der i 2024 sat rammer for i en bekendtgørelse om støtte til projekter, der kan reducere brugen af halekupering³⁴. Fra 2025 kan svineproducenter således søge kompensation via en omfordelingsmodel i branchen³⁵ for omkostninger forbundet med iværksættelse af tiltag som fx mere plads, mere opsyn og flere æde- og drikkepladser.

Det Dyreetiske Råd konstaterer dog samtidig, at lovgivningen og de foreløbige tiltag ikke på nuværende tidspunkt fungerer efter hensigten. Ifølge Dyrevelfærdsaftalen vurderes det, at mere end 95 % af pattegrisene halekuperes, og ifølge Fødevarestyrelsens dyrevelfærdskontrolrapport fra 2024 fik omkring 30 % af besætningerne en sanktion i forbindelse med kampagnen, enten pga. manglende overholdelse af dokumentationskravene for behovet for halekupering eller pga. manglende regelefterlevelse, fx ift. rode og beskæftigelsesmaterialer. Også tallene fra den generelle velfærdskontrol peger på, at det netop er på disse områder, at der gives indskærper.

Det Dyreetiske Råd finder dette niveau af halekuperinger og overtrædelser af reglerne uacceptabelt. Rådet vil derfor anbefale yderligere tiltag, som på en mere direkte måde er fokuseret mod at sikre bedre forhold for grisene, så halebid, og dermed ønsket om halekupering, kan reduceres. For det første vil Det Dyreetiske Råd jf. det afgivne høringssvar i 2024 til høringen over ændringer af bekendtgørelsen om hold af grise fortsat anbefale, at der stilles krav om, at den gennemgang af besætningen, som der lægges op til i bekendtgørelsens §§ 48-49, skal foretages sammen med uvildig person, der er fagkyndig ift. forebyggelse af halebid, så det bedst mulige faglige grundlag for en handlingsplan sikres. For det andet foreslår Det Dyreetiske Råd, at der udarbejdes en tilpasset model svarende til dem, der anvendes ved håndtering af antibiotikaforbrug i svinebesætninger og trædepudesvidninger hos slagtekyllinger.

³¹ Fødevarestyrelsen: Vejledning om risikovurdering for halebid og om tildeling af beskæftigelses- og rodemateriale, januar 2023.

³² Fødevarestyrelsen: Kontrolkampagner 2023 - Januar - juni: Risikovurdering for forekomst af halebid hos grise.

³³ Fødevarestyrelsen: Kontrolkampagner 2025 - Maj - september: Kontrol af overbrusning og rode- og beskæftigelsesmaterialer i grisebesætninger.

³⁴ Bekendtgørelse om støtte til projekter om aktiviteter med henblik på nedbringelse af behovet for at foretage halekupering af smågrise til fremme af dyrevelfærden i griseproduktionen omfattet af EU's statsstøtteregler og finansieret af Svineafgiftsfonden (BEK nr. 1290 af 28/11/2024).

³⁵ Landbrug & Fødevarer Sektor for Gris: Sammen om hele haler, 18. marts 2025.

Jf. bekendtgørelse om særlige foranstaltninger til nedbringelse af antibiotikaforbruget i svinebesætninger (2018)³⁶ kan Fødevarestyrelsen, hvis grænseværdier for brug af antibiotika overskrides, give påbud om straks at få foretaget en supplerende veterinærfaglig vurdering, eller påbud om at reducere den maksimale belægningsgrad i besætningen. Et påbud om at reducere den maksimale belægningsgrad gælder, indtil antibiotikaforbruget i gennemsnit over 9 måneder er reduceret til under de gældende grænseværdier. Der stilles desuden krav om, at den supplerende veterinærfaglige vurdering skal foretages af en dyrlæge, som er godkendt af Fødevarestyrelsen til denne opgave. Den supplerende veterinærfaglige vurdering kan jf. bekendtgørelsen ikke foretages af besætningsdyrlægen, dennes stedfortræder eller andre dyrlæger, som har fælles økonomiske interesser med besætningsdyrlægen.

Jf. bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af slagtekyllinger mv. (2020)³⁷ overvåges forekomsten af trædepudesvidninger. Fødevarestyrelsen kan her give et påbud om at reducere belægningsgraden, fx hvis der er væsentlige eller gentagne velfærdsproblemer, eller der ikke rettes op på utilstrækkelige forhold. Belægningsgraden kan så igen øges, når den besætningsansvarlige fremlægger dokumentation for, at forholdene er udbedret. Fødevarestyrelsen beslutter, hvor meget og på hvilke betingelser belægningen på ny kan øges under hensyntagen til dyrenes velfærd på baggrund af både den besætningsansvarliges dokumentation og resultaterne af kontrolbesøg i besætningen mv.

Det Dyreetiske Råd anbefaler, at der i forhold til forekomsten af halebid hos svin på samme måde gives mulighed for påbud om en uvildig fagkyndig vurdering, og for påbud om reduktion i den tilladte belægningsgrad og om at sikre tilstrækkelige mængder og kvalitet af rode- og beskæftigelsesmaterialer samt øvrige relevante tiltag. Effekten af tiltagene kan så sammenholdes med opfølgende kontrol af forekomsten af halebid, inden belægningsgraden evt. igen kan øges.

Det Dyreetiske Råd finder det aktuelle niveau af halekuperinger uacceptabelt. Rådet anbefaler en række tiltag for at reducere forekomsten af halebid og dermed ønsket om halekupering, fx at sikre tilstrækkelige mængder og kvalitet af rode- og beskæftigelsesmateriale. (Grisene på billedet til venstre er ikke blevet halekuperet).

³⁶ BEK nr. 940 af 28/06/2018.

³⁷ BEK nr. 1747 af 30/11/2020.

Endelig understreger Det Dyreetiske Råd vigtigheden af, at der er ansat en tilstrækkelig mængde personale med de nødvendige kompetencer. Ifølge Dyrevelfærdsaftalens pkt. 14 er der planer om at indføre et supplerende uddannelseskrav for medarbejdere i sobesætninger. Det Dyreetiske Råd udtalte sig senest i 2024 om uddannelseskrav i høringssvaret til høringen over forslag til lov om ændring af dyrevelfærdsloven³⁸, der bl.a. havde fokus på at give hjemmel til at stille uddannelseskrav for medarbejdere i besætninger med landbrugsdyr. Det Dyreetiske Råd lagde her vægt på, at personer som har med dyr at gøre, har den fornødne viden om dyrene, herunder om dyrevelfærd.

Forslaget blev vedtaget i maj 2025. Det Dyreetiske Råd bemærker, at ændringen af dyrevelfærdsloven jf. høringsmaterialet skulle omfatte alle besætninger med landbrugsdyr, men at muligheden for at stille krav om uddannelse i første omgang tænkes anvendt i forhold til besætninger med svineproduktion, nærmere bestemt sobesætninger. Det Dyreetiske Råd anbefaler dog, at uddannelseskravene hurtigst muligt også finder anvendelse for medarbejdere i andre dele af svineproduktionen, fx slagtesvin med henblik på at reducere forekomsten af halebid og brugen af halekupering.

6.4 Forbrugeransvar

Det Dyreetiske Råd har tidligere udtalt sig om forbrugeransvar i udtalelsen om markedsdrevet dyrevelfærd (2012)³⁹. I udtalelsen drøftede Det Dyreetiske Råd en række udfordringer, som fx forskellige opfattelser af dyrevelfærd og globalisering af fødevaremarkedet, og Rådet pegede på muligheder for udvikling i forhold til udbud, efterspørgsel, gennemskuelse og prioritering.

Den første forudsætning for, at forbrugere kan købe fødevarer, som er produceret med særligt fokus på dyrevelfærd, er naturligvis, at varerne udbydes. Det Dyreetiske Råd opfordrede i udtalelsen bl.a. til udvikling af nye produkter, og til at øge tilgængeligheden af produkterne, ikke bare i detailhandlen men også i offentlige og private virksomheder, der fx står for kantinedrift og skolemad, og på caféer, restauranter og i fastfoodsektoren. Det Dyreetiske Råd pegede i udtalelsen på, at forbrugerne har et stort ansvar, som de må tage på sig, for at være mere bevidste om, hvad de køber, og Rådet opfordrede til, at der arbejdes på at højne vidensniveauet både om produktionsformer og om dyrevelfærd generelt. Det Dyreetiske Råd pegede i forlængelse af dette videre på, at det kan være svært at gennemskue, hvilke forhold dyrene har været holdt under, og at der bør arbejdes for, at forbrugere på en let tilgængelig måde kan få oplysninger om dyrevelfærd i relation til produktionen af en fødevare, og oplysningerne skal være reelle og troværdige. Endelig fandt Det Dyreetiske Råd, at de dyrevelfærds-mæssige kvaliteter ved en vare risikerer at drukne mellem andre kvaliteter, der skal fremhæves. Rådet pegede derfor på behovet for at sikre og fremme, at dyrevelfærd står højt på prioriteringslisten sammen med andre vigtige dagsordener som fx klima, kvalitet, sundhed og pris, og at ansvaret for dette hviler på alle aktører på fødevareområdet. Samlet set konkluderede Det Dyreetiske Råd, at ingen af de omtalte forhold kan stå alene, og at der er behov for at sætte bredt ind for at fremme den markedsdrevne dyrevelfærd.

Det Dyreetiske Råd henviser til udtalelsen om markedsdrevet dyrevelfærd for en uddybning af de nævnte overvejelser og anbefalinger. Markedet for animalske fødevarer har ændret sig siden

³⁸ Det Dyreetiske Råd: Høringssvar til høring over forslag til lov om ændring af dyrevelfærdsloven (2024).

³⁹ Det Dyreetiske Råd: Udtalelse om markedsdrevet dyrevelfærd (2012).

udarbejdelsen af udtalelsen, hvor produkter fra fritgående og økologiske dyr var de primære alternativer til fødevarer produceret ud fra lovens minimumskrav, og hvor prisforskellen mellem de to kategorier af varer måske kunne opleves som værende for stor. Der er i dag et bredere udvalg af fødevarer, både i form af råvarer og forarbejdede produkter, og fra både mindre og større producenter, hvor kravene til dyrevelfærd er på et højere niveau end lovens minimumskrav. Udviklingen er bl.a. fremmet af det statslige Dyrevelfærdsmærke⁴⁰ (også kaldet hjertemærkningsordningen), hvor der tilbydes produkter med en graduering af kravene til produktionen. Dyrevelfærdsmærket kan både bruges som eneste mærkning og som supplement til andre mærkningsordninger. Gradueringen har gjort det lettere tilgængeligt at fremme dyrevelfærden for forbrugere, der fx ikke ønsker eller har råd til at købe produkter fra fritgående eller økologiske dyr. Undersøgelser viser desuden, at en stor del af forbrugerne både kender mærket og har tillid til det. Allerede på mærkets første niveau stilles der bl.a. krav om fritgående søer i farestalden (dog med mulighed for kortvarig fiksering), krav om 'hele haler' dvs. at grisene ikke er halekuperede og ikke har halebid, samt krav om mere plads til slagtesvinene og tildeling af halm som rode- og beskæftigelsesmateriale. På de næste niveauer stilles krav om mere plads og mere halm, og på det højeste niveau er der krav om adgang til udearealer. Ifølge Fødevarestyrelsens opgørelse i april 2025⁴¹ er 140 svinebesætninger tilmeldt Dyrevelfærdsmærket. Det fremgår dog ikke direkte, hvor store de pågældende besætninger er og dermed, hvor mange dyr der er omfattet (Fødevarestyrelsen henviser til det Centrale Husdyrbrugsregister for oplysninger om de enkelte besætninger). Fødevarestyrelsens opgørelse viser desuden, at der i 2025 ikke er tilmeldt nogen besætninger på niveau 1, mens ca. 20 % af de tilmeldte besætninger er på niveau 2 og ca. 80 % på niveau 3. Fødevarestyrelsen kører i 2025 sammen med erhvervet og en række dyrebeskyttelsesorganisationer en kampagne for at øge forbrugernes opmærksomhed på mærket⁴². Det Dyreetiske Råd henviser til bekendtgørelsen om frivillig dyrevelfærdsmærkningsordning (2024)⁴³, for en uddybning af kravene i mærkningsordningen.

Det Dyreetiske Råd hilser ethvert tiltag og udvikling meget velkommen, som bidrager til at fremme grisenes velfærd. Rådet vurderer, at både udbuddet af produkter, gennemsækeligheden af krav og troværdigheden af dyrevelfærdsmærker er skridt på vejen til at fremme dyrevelfærden. Rådet bemærker dog også, at efterspørgslen fra forbrugere er af stor betydning for den reelle effekt for dyrene. Det Dyreetiske Råd opfordrer derfor til, at der fortsat med jævne mellemrum køres kampagner, der minder forbrugerne om, hvilken forskel deres valg af fødevarer har for dyrene.

Det Dyreetiske Råd er dog samtidig opmærksomt på, at en stor del af den danske svineproduktion går til eksport, og dermed er en stor del af produktionen også uden for danske forbrugeres indflydelse. Rådet foreslår, som det fremgår herover, at der generelt satses på en omstilling af produktionen, hvor der i højere grad lægges vægt på hensyn til dyrevelfærd. Dette gælder også, hvor hensyn til dyrevelfærd potentielt kan udfordre den danske eksport. Rådet mener dog, at der er brug for at holde fast i prioriteringen af dyrevelfærd, og Rådet foreslår i forlængelse af dette derfor også, at erhvervet aktivt markedsfører prioritering af dyrevelfærd som en kvalitet ved de danske produkter i håb om, at efterspørgslen kan øges fra udlandet på dyr og produkter med højere krav til dyrevelfærd end (EU-)lovgivningens minimumskrav.

⁴⁰ Fødevarestyrelsen: Bedre Dyrevelfærd - Det Statslige Dyrevelfærdsmærke.

⁴¹ Fødevarestyrelsen: Hvor mange besætninger er tilmeldt?

⁴² Fødevarestyrelsen: Forbrugerne støtter bedre dyrevelfærd når de vælger dyrevelfærdsmerkede produkter.

⁴³ BEK nr. 537 af 28/05/2024, bilag 1.

Det statslige Dyrevelfærdsmærke har været med til at gøre det lettere tilgængeligt at fremme dyrevelfærd med forskellige gradueringer ud over lovens minimumskrav. Det Dyreetiske Råd hilser udviklingen velkommen, men Rådet mener ikke, at der kan sættes på, at markeds kræfter løfter niveauet af dyrevelfærd tilstrækkeligt.

Endelig understreger Det Dyreetiske Råd, at der ikke kan sættes på, at markeds kræfter løfter niveauet af dyrevelfærd tilstrækkeligt. Både videnskabelige undersøgelser og erfaringen viser, at selv om forbrugere indikerer gerne at ville betale mere for animalske produkter med større krav til dyrevelfærd, så er de i praksis enten ikke villige eller i stand til dette, eller villigheden rækker ikke langt nok til at betale det, som bedre dyrevelfærd koster. Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor, som det fremgår herover, at dyrevelfærden fremmes gennem lovmæssige tiltag i forhold til mindstekravene til hold af svin. Men Rådet mener samtidig fortsat, at forbrugere, detailhandlen og andre aftagere af produkter fra svineproduktionen også må tage deres del af ansvaret på sig for at øge niveauet af velfærd i svineproduktionen.

7. Konklusion

Det Dyreetiske Råd har i denne udtalelse drøftet udfordringer i den konventionelle svineproduktion ud fra en overordnet etisk betragtning, der inddrager tidssvarende viden om dyrevelfærd og normer for hold af dyr. Formålet med udtalelsen er gennem valgte eksempler at vise, hvilken retning Det Dyreetiske Råd mener, at udviklingen af svineproduktionen bør have, og hvilket niveau af dyrevelfærd, som svineproduktionen bør sikre.

Principielle udgangspunkter

Det Dyreetiske Råd har først drøftet sine grundlæggende principielle holdninger til svineproduktionen i forhold til tre fokusområder. Her konkluderer Rådet følgende:

Avl

Det Dyreetiske Råd mener, at der er en forpligtelse til at inddrage hensyn til de konsekvenser, som målrettet avl har for dyrenes velfærd. Rådet finder det ikke acceptabelt, når den målrettede avl alene anvendes til at tilgodesætte menneskers interesser i forhold til en mere effektiv animalsk produktion, og hvis dette sker på bekostning af dyrenes velfærd. Samlet set sætter Det Dyreetiske Råd spørgsmålstegn ved, om den nuværende avl af svin lever op til intentionerne i lovgivningen om, at man ud fra avlen af grisene med rimelighed skal kunne forvente, at de kan holdes uden at skade deres sundhed eller velfærd. Rådet har svært ved at se, at avlen hidtil har prioriteret denne forventning ud over de aspekter, der samtidig er knyttet til produktionsmæssige interesser.

Opstaldningsforhold

Det Dyreetiske Råd finder, at god dyrevelfærd indebærer, at dyrene kan leve i overensstemmelse med deres natur, få deres behov tilgodeset, samt har færrest mulige negative oplevelser og flest mulige positive oplevelser. Rådet anser gode udfoldelsesmuligheder som en afgørende forudsætning for, at dyrs velfærd kan tilgodeses. Det Dyreetiske Råd mener derfor ikke, at meget restriktive former for dyrehold kan anses for tidssvarende og dyrevelfærdsmæssigt forsvarlige med den nuværende viden om dyrs adfærdsmæssige behov.

Det Dyreetiske Råd mener ikke, at fiksering af farende søer er acceptabelt, da de fikserede søer bl.a. forhindres i redebygningsadfærd og i at kunne bevæge sig på en naturlig måde. Rådet vurderer desuden, at velfærden for slagtesvin er svær at tilgodesætte med de gældende minimumskrav til areal og berigelse, hvilket ikke er acceptabelt.

Samlet set sætter Det Dyreetiske Råd spørgsmålstegn ved, om hold af svin lever op til intentionerne i lovgivningen om at tage hensyn til dyrenes adfærdsmæssige behov. Rådet kan ikke se, hvordan opstaldningsforholdene tager dette hensyn, som synes at blive tilsidesat snarere end tilgodeset. Det Dyreetiske Råd konkluderer i forlængelse af dette, at opstaldningsforholdene ikke er acceptable set i lyset af Rådets forståelse af, hvad god dyrevelfærd indebærer.

Operative indgreb

Det Dyreetiske Råd er i udgangspunktet kritisk over for brugen af forebyggende operative indgreb med henblik på at tilpasse dyr til produktionsforholdene. Rådets medlemmer er enige om, at operative indgreb som halekupering, der fungerer som kompensation for utilstrækkelige opstaldningsforhold, ikke er acceptable. Rådet finder desuden ikke, at kirurgisk kastration af grise på baggrund af eksportkrav og forbrugerønsker til kødkvaliteten er et acceptabelt grundlag for at udføre operative indgreb, da der også her findes andre løsninger.

Overvejelser og anbefalinger

Disse principielle udgangspunkter danner grundlag for Det Dyreetiske Råds mere konkrete overvejelser og anbefalinger på de følgende fire indsatsområder:

Avl

Det Dyreetiske Råd finder, at avlen i for lang tid har haft fokus på produktionsparametre, og at det er på høje tid at skifte fokus, så der fremadrettet tages mere hensyn til dyrene. Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor en dyrevelfærds-mæssigt mere balanceret avl, hvor der avles hen mod biologisk set mere velfungerende dyr, med fokus på naturlig adfærd og bevægelse, og hvor de ønskede avlsparmetre ikke giver problemer for dyrene. Rådet mener, at dette skal indgå med højeste prioritet i den målrettede avl for at sikre, at udviklingen sker inden for en rimelig tidshorisont. Avl for stærkere dyr må ikke bruges til at kompensere for begrænsede opstaldningsforhold eller andre former for produktionspres.

Lovgivning

Det Dyreetiske Råd anbefaler, at regler for hold af svin gennemgås med det formål at vurdere, om og i hvilket omfang grisenes adfærds-mæssige behov tilgodeses, og om de ydes tilstrækkelig beskyttelse mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe. Det Dyreetiske Råd anbefaler videre, at denne evaluering, med inddragelse af opdateret dyrevelfærdsforskning, lægges til grund for justeringer i de lovmæssige mindstekrav, så der i højere grad lægges vægt på hensyn til dyrenes velfærd.

Det Dyreetiske Råd anbefaler, at det niveau for hensyn til dyrevelfærd, som Rådet lægger op til i drøftelsen af udvalgte fokuspunkter lægges til grund ved en evaluering af reglerne for hold af svin generelt. Det Dyreetiske Råd anbefaler fx her, at fiksering af søerne hurtigst muligt helt skal undgås, og at opstaldningen af farende søer skal tilgodeses soens behov for redebygning og give muligheder for normal bevægelse og yngelpleje. Det Dyreetiske Råd anbefaler videre, at slagtesvinene i den konventionelle produktion skal tildeles mere plads og mere berigelse pr. gris, end tilfældet er i dag, så dyrenes adfærds-mæssige behov opfyldes. Endelig anbefaler Det Dyreetiske Råd, at operative indgreb som halekupering og kastration udføres hurtigst muligt, og at der indtil målet er nået, stilles krav om brug af både forudgående lokalbedøvelse og længevarende smertelindring, også ved halekupering, så det så vidt muligt sikres, at dyrene er smertedækket både under og efter indgrebet.

Det Dyreetiske Råd anbefaler, at der arbejdes på at løfte niveauet af dyrevelfærd i svineproduktionen på EU-niveau. Rådet anbefaler dog samtidig, at Danmark tilslutter sig de lande, der går forrest ved at sætte højere standarder for dyrevelfærd i relation til opstaldningsforholdene og gennem afvikling af operative indgreb, og at Danmark dermed

også sender signaler til omverdenen om den vej, som udviklingen i svineproduktionen bør gå.

Management og kontrol

Det Dyreetiske Råd finder den høje andel af lovovertrædelser i branchen uacceptabel. Det Dyreetiske Råd anbefaler, at Fødevarestyrelsens rapporter om velfærdskontrollen fremover indeholder oplysninger om, hvor mange overtrædelser der er fundet ved forskellige former for kontroller, og hvor mange opfølgende kontroller og hvilke sanktioner, der har været, før forholdene er bragt i orden. Rådet forventer, at dette vil kunne danne grundlag for en evaluering og evt. justering af kontrolindsatsen fremover.

Det Dyreetiske Råd anbefaler videre, at der fra myndighedernes side hurtigst muligt følges op på arbejdsgrupperapporten om mulige strafskærper på dyrevelfærdsområdet. Rådet anbefaler, at der her også indgår overvejelser om sanktioners forebyggende effekt, så det sikres, at reglerne overholdes, og at der er opmærksomhed på, at straffene ligger på linje med nugældende samfundsmæssige normer for hold og brug af dyr.

Det Dyreetiske Råd finder niveauet af halekuperinger og overtrædelser af reglerne på dette område uacceptabelt. Rådet anbefaler tiltag, som på en mere direkte måde er fokuseret mod at sikre bedre forhold for grisene, så halebid, og dermed ønsket om halekupering, kan reduceres. Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor, at der i forhold til forekomsten af halebid hos svin gives mulighed for påbud om en uvildig fagkyndig vurdering, og for påbud om reduktion i den tilladte belægningsgrad og om at sikre tilstrækkelige mængder og kvalitet af rode- og beskæftigelsesmaterialer samt øvrige relevante tiltag.

Endelig understreger Det Dyreetiske Råd vigtigheden af, at der er ansat en tilstrækkelig mængde personale med de nødvendige kompetencer. Det Dyreetiske Råd anbefaler, at de planlagte lovmæssige uddannelseskra v hurtigst muligt finder anvendelse for medarbejdere i alle dele af svineproduktionen.

Forbrugeransvar

Det Dyreetiske Råd hilser ethvert tiltag og udvikling meget velkommen, som bidrager til at fremme grisenes velfærd. Selv om udbuddet af produkter, gennemskueligheden af krav og troværdigheden af dyrevelfærdsmærker er skridt på vejen, bemærker Rådet dog, at efterspørgslen fra forbrugere er af stor betydning for den reelle effekt for dyrene. Det Dyreetiske Råd opfordrer derfor til, at der fortsat med jævne mellemrum køres kampagner, der minder forbrugerne om, hvilken forskel deres valg af fødevarer har for dyrene.

Det Dyreetiske Råd er opmærksomt på, at en stor del af den danske svineproduktion går til eksport, og dermed er uden for danske forbrugeres indflydelse. Rådet foreslår, at der generelt sættes på en omstilling af produktionen, hvor der i højere grad lægges vægt på hensyn til dyrevelfærd, og at erhvervet aktivt markedsfører prioritering af dyrevelfærd som en kvalitet ved de danske produkter i håb om, at efterspørgslen kan øges fra udlandet på dyr og produkter med højere krav til dyrevelfærd end (EU-)lovgivningens minimumskrav.

Endelig understreger Det Dyreetiske Råd, at der ikke kan sættes på, at markedskræfter løfter niveauet af dyrevelfærd tilstrækkeligt. Det Dyreetiske Råd anbefaler derfor, at dyrevelfærden

fremmes gennem lovmæssige tiltag i forhold til mindstekravene til hold af svin. Men Rådet mener samtidig fortsat, at forbrugere, detailhandlen og andre aftagere af produkter fra svineproduktionen også må tage deres del af ansvaret på sig for at øge niveauet af velfærd i svineproduktionen.

Samlet set finder Det Dyreetiske Råd, at der er behov for nytænkning af forholdene i svineproduktionen. Efter Rådets opfattelse er lovens minimumskrav på en række punkter ikke tilstrækkelige til at kunne sikre grisene god dyrevelfærd. Samtidig finder Rådet det i flere tilfælde tvivlsomt, om hold af svin og forvaltningen af reglerne i praksis lever op til intentionerne i de lovmæssige krav, der er til beskyttelse af dyrenes velfærd. Rådet konstaterer, at diskussionen om dyrevelfærd i svineproduktionen har stået på i årtier uden at føre til den forventede forbedring for dyrene i produktionen. Det Dyreetiske Råd anbefaler på den baggrund, at der nu, og med hurtigst mulig effekt, stilles krav om, at produktionen skal udvikles i en retning, hvor der kommer en – set fra dyrenes side – bedre balance imellem hensyn til dyrenes velfærd og hensyn til produktionsforhold og økonomi. Rådet håber med de anbefalinger, der er skitseret i denne udtalelse, at kunne bidrage til dette.

Bilag: Det Dyreetiske Råds udarbejdelse af denne udtalelse

Det Dyreetiske Råd har behandlet emnet i perioden december 2022 – juni 2025.

Ved udarbejdelse af udtalelsen bestod Rådet af følgende medlemmer:

- Bengt Holst (formand)
- Jes Aagaard
- Lina Lind Christensen
- Paolo Drostby
- Pernille Hansen
- Per Jensen
- Bjarne Klausen
- Sebastian Klein
- Yke W. Kloppenburg-Oosterwoud
- Lene Munksgaard
- Michael Nielsen
- Thomas Søbirk Petersen
- Lena Rohn

Det Dyreetiske Råd har i forbindelse med udarbejdelse af denne udtalelse haft møde med Birgitte Iversen Damm, chefkonsulent, Dyrenes Beskyttelse; Christian Fink Hansen, direktør, Sektor for Gris, Landbrug & Fødevarer; Vivi Aarestrup Moustsen, chefforsker, SEGES Innovation; og Lene Juul Pedersen, professor, Aarhus Universitet. Det Dyreetiske Råd har desuden været på ekskursion til tre svinebesætninger med henholdsvis konventionel produktion (Allindemaglegård v/ Kim Kjær Knudsen), Antonius produktion (Tilbæk v/ Michael Nielsen), og økologisk produktion (Gelstrupgaard v/ Jesper Adler). Rådet takker for hjælpen med afdækning af emnet. Rådet takker endvidere Birgitte Iversen Damm, Christian Fink Hansen, Vivi Aarestrup Moustsen og Lene Juul Pedersen for bemærkninger til tidligere udkast til de faktuelle dele af udtalelsen.

Fotos: Det Dyreetiske Råd (side 4, 5, 14, 18, 20, 25 og 29), Colourbox (forside, samt side 10 og 16), Fødevarestyrelsen (side 32).

Noter: I den elektroniske udgave af udtalelsen indeholder noterne links til de nævnte kilder.

